

Indhold

Baggrund for undersøgelsen	4
Særlige forhold.....	4
Særligt ift. udbetaling af tilskud/støtte i medfør af kommunalfuldmagtsreglerne	4
Særligt ift. opfølgning og sanktionering.....	5
Særligt om "fritvalgsområdet"	5
Særligt på det sociale område	5
Særligt ift. frivillighed.....	5
Særligt ift. børnepasning.....	5
Løsningsmuligheder	6
Områder med mulighed for implementering af sociale klausuler og/eller arbejdsklausul.....	6
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.....	6
1. Leverandøraftaler inden for hjælpemiddel og boligændringsområdet	6
2. Frit leverandørvalg i forskellige indkøbsordninger (udbringning og Turkøb).....	7
Områder hvor der er behov for nærmere undersøgelse af muligheden for at stille krav til social klausul og/eller arbejdsklausul	8
Børne- og Ungdomsforvaltningen	8
1. Private institutioner	8
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.....	10
1. Danish Fashion Insitute (DAFI).....	11
Teknik- og Miljøforvaltningen, Socialforvaltningen og Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.....	13
1. Nybyggeri af almene boliger.....	13
Områder, der er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausul	16
Kultur- og Fritidsforvaltningen	16
1. Aftenskoler.....	17
Børne- og Ungdomsforvaltningen	17
1. Private dagbehandlingstilbud (udliciterede)	18
2. Selvejende institutioner	18
3. Selvejende uddannelsesinstitutioner (private grundskoler)	19
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.....	20
1. Creative Business Cup, Erhvervsudvikling	20
Teknik- og Miljøforvaltningen	21

1. Udbetalinger til Staten af forskellige art, (Byfornyelse, ydelsesstøtte til Statens Administration, som videreformidler til en lang række af foreninger og privatpersoner).....	21
2. Renovering af almene boliger	22
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.....	22
1. Frit leverandørvalg inden for personlig og praktisk hjælp (hjemmehjælp).....	22
2. Frit leverandørvalg af tøjvask	23
3. Frit valg plejeboliger	24
4. Frit leverandørvalg af madservice.....	24
Socialforvaltningen	25
1. Selvejende institutioner, herunder døgninstitutioner, hvor nogle tillige driver interne skoler eller dagbehandlingstilbud samt aktivitets og rådgivningstilbud.....	25
Områder, der udgår af det videre arbejde med at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.....	26
Økonomiforvaltningen	26
1. Lokaludvalgenes uddeling af puljemidler	26
2. Wonderful Copenhagen – Global Connected samt turismeindsats Hamburg og Beijing.....	27
3. Copenhagen Capacity – Goodwill ambassadørkorps	28
4. CLEAN	29
5. Copenhagen Healthtech Cluster	31
Kultur- og Fritidsforvaltningen	32
1. Foreninger, Folkeoplysning.....	32
2. Kulturelle tilskud til festivaler, events, kulturinstitutioner.....	33
3. Den regionale spillestedsordning.....	34
4. Ordningen om de små storbyteatre.....	36
Børne- og Ungdomsforvaltningen	37
1. Privat dagpleje/.....	38
2. Privat børnepasning - mindre ordninger	39
3. Privat pasning – storordninger.....	41
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.....	42
1. LO Hovedstaden, Beskæftigelsesindsats	43
2. Sabaah, Inklusionsindsats	44
3. LGBT Asylum, Inklusionsindsat	45
4. Bydelsmødre v. Fonden for Social Ansvar	46

5. WoCo (City of Congres), Erhvervsudvikling	47
Sundheds- og omsorgsforvaltningen	48
1. Frit valg friplejeboliger, Betaling iht. statens retningslinjer	49
2. Fritvalg inden for hjælpemiddel- og boligændringsområdet.....	50
3. Borgerens adgang til at ansætte hjælpere til personlig og praktisk hjælp.....	51
4. Tilbud om madservice via et madklippekort	52
5. Tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte	53
6. Forebyggende og sundhedsfremmende tilbud til borgerne.....	54
7. Øvrige bevillinger til OPI samarbejde og andre kommunale (innovations-) projekter mm., hvor midler tilgår private samarbejdspartnere	56
Socialforvaltningen	57
1. Samværs- og aktivitetstilbud	57
2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer	59
3. Længerevarende botilbud til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne	63
4. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer	66
5. Længerevarende botilbud til personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne	69
6. Kvindekrisecentre.....	70
7. Herberger.....	72
8. Lægelig behandling efter Sundhedslovens § 142.....	73
9. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling, ambulante- og dagbehandling.....	74
10. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling i døgntilbud.....	75
11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge	76
12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser	77
13. Hybler, Kontrakt i forhold til den enkelte unge	78
14. Kontaktpersoner, Kontrakt i forhold til den enkelte unge	79
15. Familiebehandling	79
16. Psykologer.....	80
17. Aflastning i forhold til hjemmeboende børn (fritvalg)	80
18. Socialpædagogisk bistand ved ekstern leverandør	81
19. Beskyttet beskæftigelse.....	82

20. Særlige dagtilbud	84
21. Særlige klubtilbud	84
Teknik- og Miljøforvaltningen	85
1. Bygningsfornyelse	85

Baggrund for undersøgelsen

På BR-møde den 26. februar 2015 blev det besluttet, at der skulle arbejdes videre med et medlemsforslag om udstrækning af sociale klausuler og arbejdsklausuler stillet af Socialdemokraterne, Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti. Medlemsforslaget lyder:

1. at Borgerrepræsentationen træffer beslutning om at pålægge Økonomiforvaltningen med inddragelse af andre relevante forvaltninger at udarbejde et forslag til politisk behandling om mulighederne for at udstrække krav om sociale klausuler samt arbejdsklausulen til alle områder, hvor kommunens samarbejdspartnere modtager økonomiske midler fra Københavns Kommune, jf. motiveringen.

Økonomiforvaltningen har på baggrund af medlemsforslaget været tovholder på en arbejdsgruppe, som har haft til opgave at undersøge muligheden for at stille krav til løn- og ansættelsesvilkår og/eller krav til beskæftigelse af praktikanter/ledige på andre områder end ved indkøb af tjenesteydelser og bygge- og anlægsopgaver. Undersøgelsen vedrører de områder, hvor Københavns Kommune uddeler midler til private - f.eks. i form af tilskud.

Alle forvaltninger har deltaget i arbejdsgruppen.

Særlige forhold

Særligt ift. udbetaling af tilskud/støtte i medfør af kommunalfuldmagtsreglerne

Ifølge LETT vil tilskud, der ydes med hjemmel i kommunalfuldmagtsreglerne, som udgangspunkt give rum for at stille krav til løn- og arbejdsvilkår og/eller beskæftigelse af praktikanter som vilkår for tilsagn for udbetaling af midler. Det gælder dog, at de generelle betingelser for at yde tilskud i øvrigt er opfyldte, herunder at foranstaltningen tilgodeser en bred kreds af kommunens borgere i henhold til almennytteskriteriet, at foranstaltningen i henhold til lokalitetsprincippet er begrundet i almene interesser hos kommunens egne borgere, og at kommunen på baggrund af en afvejning af de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelse af kravene som led i kommunens opgavevaretagelse, vurderer, at anvendelsen heraf er hensigtsmæssig.

Der kan således ikke fastsættes en generel regel om, at der knyttes sociale klausuler og/eller en arbejdsklausul som vilkår til et tilskud ydet iht. kommunalfuldmagtsreglerne. Dette kræver en konkret vurdering fra gang til gang.

Særligt ift. opfølgning og sanktionering

Undersøgelsen beskæftiger sig med områder, hvor Københavns Kommune yder økonomiske tilskud til et givent formål uden at kommunen herigennem nødvendigvis opnår en særskilt modydelse herfor. Når det gælder opfølgning og sanktionering medfører dette en væsentlig forskel i forhold til indkøbsområdet/bygge- og anlægsområdet, hvor der er mulighed for at sanktionere i modydelsen, såfremt leverandøren ikke lever op til de aftalte vilkår.

Særligt om "fritvalgsområdet"

På flere af de mere borgernære områder i regi af Sundheds- og Omsorgsforvaltningen og Socialforvaltningen er der tale om fritvalgsordninger i medfør af lov. Ordningerne giver borgeren ret til frit valg af leverandør i forbindelse med specifikke indkøb. Borgeren har retskrav på ydelsen, og kommunen er forpligtet til at udbetale støtte hertil. Ønsket om, at området skal omfattes af arbejdsklausuler og/eller sociale klausuler, må således ikke forhindre en borgers ret til tilskuddet, idet dette vil stride mod lovens formål.

I undersøgelsen fremgår således områder, hvor det vurderes, at det vil stride mod borgerens frie valg at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler som betingelse for udbetaling af midler.

Særligt på det sociale område

Undersøgelsen har kortlagt, at der er tilskudsområder på det sociale område, hvor der kan være juridisk rum for at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler. På en stor del af disse områder, vil det dog ikke være hensigtsmæssigt at stille disse krav. Under de enkelte tilskudsområder fremgår forvaltningens konkrete vurdering – herunder en vurdering af hensigtsmæssigheden i at stille krav om sociale klausuler/arbejdsklausuler på det givne område. Begrundelsen herfor kan f.eks. være, at det ikke i praksis vil være gennemførbart pga. det enkelte tilbuds personalesammensætning (f.eks. kan en stor andel af medarbejderne være frivillig arbejdskraft). Forvaltningens overvejelser har endvidere indeholdt et økonomisk aspekt, idet krav om praktikanter og arbejdsklausuler medfører en risiko for merudgifter for Københavns kommune, både i forhold til risikoen for prisstigninger i forbindelse med forhandling af nye samarbejdsaftaler og administrativt i forhold til f.eks. kontrol med, at reglerne overholdes af de private aktører.

Særligt ift. frivillighed

Der er på visse tilskudsområder tale om aktiviteter, som udføres af frivillige, hvormed der ikke ydes et tilskud til tilskudsmodtagerens løn, men alene til støtte til eksisterende aktiviteter til gavn for borgerne. At opstille krav om anvendelse af arbejdsklausul og/eller sociale klausuler på disse områder vurderes ikke at være proportionalt med områdets omfang og udførelse af aktiviteterne.

Særligt ift. børnepasning

Tilskud ydet på Børne- og Ungdomsforvaltningens område til privat børnepasning vedrører 1) privat børnepasning i institutioner – såkaldte "mindre ordninger" og "storordninger", hvor forældrene ydes et tilskud til børnepasningen, samt 32 private institutioner i øvrigt.

For så vidt angår 1) privat børnepasning er formålet med reglerne på området at sikre forældrene mulighed for at indgå fleksible og individuelt tilpassede aftaler om pasning. Kommunen kan derfor alene afvise at godkende pasningsaftaler, hvis disse ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeser hensynet til barnets tryghed, trivsel og udvikling. Kommunen kan ikke lovligt opstille regler, der afskærer eller begrænser en skønsmæs-

sig afvejning. Kommunen kan på frivillig basis indgå aftaler med børnepassernes beskæftigelse af ledige, så længe de relevante hensyn til barnet stadig varetages. Ved godkendelse af pasningsaftaler kan kommunen få oplyst forhold om løn- og ansættelsesvilkår og bede om ansættelsesbeviser, og på denne baggrund kan kommunen indgå i en dialog med børnepasseren og forældrene.

For så vidt angår 2) pasning i private institutioner har institutionerne retskrav på, at kommunen godkender privatinstitutionen, når institutionen opfylder lovgivningens krav og kommunens betingelser for godkendelse. Inden for lovens rammer kan kommunen fastsætte sine godkendelseskriterier. Kriterierne skal fastsættes på forhånd (dvs. kan ikke fastsættes med tilbagevirkende kraft), offentliggøres på kommunens hjemmeside og må ikke være mere restriktive eller lempeligere end de krav, som kommunen stiller til sine egne institutioner.

Løsningsmuligheder

Undersøgelsen giver et overblik over, hvor Københavns Kommune udbetaler midler til private – ud over dét, der rubriceres som almindeligt indkøb og bygge- og anlægsopgaver. Karakteren af de undersøgte områder er meget forskelligartede, hvilket gør det vanskeligt at ensarte klausulerne og håndteringen heraf på samme vis, som det er sket på indkøbsområdet og bygge- og anlægsområdet.

Det foreslås derfor, at det er det relevante fagudvalg, som udarbejder forslag til en handlingsplan for i videst muligt omfang at sikre implementering af sociale klausuler og arbejdsklausuler, herunder eventuelt hensigtserklæringer på de i undersøgelsen identificerede områder, hvor dette er juridisk muligt og hensigtsmæssigt.

Områder med mulighed for implementering af sociale klausuler og/eller arbejdsklausul

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen

Opsummering

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har peget på 3 områder, hvor det vurderes, at der umiddelbart er mulighed for at implementere krav om løn- og arbejdsvilkår. I forhold til praktikanter vurderes det, at det er muligt at implementere retningslinjerne vedr. sociale klausuler på pkt. 2 "Frit leverandørvalg af madservice", mens de 2 øvrige områder generelt ikke vurderes at være egnede.

1. Leverandøraftaler inden for hjælpemiddel og boligændringsområdet

Kontrakter efter – og i visse tilfælde uden – udbud, Serviceloven § 112 og § 116

Beskrivelse af området

Kommunen bevilger nødvendige hjælpemidler efter Servicelovens § 112 og nødvendige boligændringer efter Servicelovens § 116 til borgere med varigt nedsat funktionsevne. I en række tilfælde indgår kommunen kontrakter med private leverandører om levering af hjælpemidler og udførelse af boligændringer.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, fordi fagforvaltningen vurderer, at en arbejdsklausul og/eller social klausul er umiddelbar implementerbar.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Københavns Kommunes retningslinjer vedrørende sociale klausuler og sikring af arbejdstagernes forhold indgår allerede i de aftaler, der er indgået på baggrund af et udbud, og hvor aftalen i øvrigt er relevant for kravene. For øvrige aftaler gælder;

Praktikanter

Aftalerne kan være af en så beskeden størrelsesorden og/eller med et indhold, der ikke kan begrunde et generelt krav om praktikpladser på området, f.eks. fordi området/virksomheden ikke er egnet som praktiksted.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er forvaltningens vurdering, at kommunens retningslinjer vedrørende arbejdsklausuler og sikring af arbejdstagernes forhold tilsvarende vil kunne indgå i leverandørkontrakter, der ikke indgår på baggrund af et udbud.

2. Frit leverandørvalg i forskellige indkøbsordninger (udbringning og Turkøb)

Kontrakt efter udbud, Serviceloven § 83

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, fordi fagforvaltningen vurderer, at en arbejdsklausul og/eller social klausul er umiddelbar implementerbar.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Iht. Serviceloven § 83 skal kommunen skabe grundlag for, at modtagere af hjælp kan vælge mellem flere leverandører.

Der vurderes ikke at være rum for at stille krav om praktikanter, idet der primært er tale om ufaglært arbejdskraft og dermed er der ikke et relevant uddannelsespotential.

Løn- og arbejdsvilkår

Københavns Kommunes retningslinjer vedrørende sikring af arbejdstagernes forhold vil blive indarbejdet ved næste udbud, der forventes afholdt i foråret 2017.

Områder hvor der er behov for nærmere undersøgelse af muligheden for at stille krav til social klausul og/eller arbejdsklausul

Børne- og Ungdomsforvaltningen

Opsummering

Københavns Kommune yder et økonomisk tilskud pr. "københavn"-barn optaget i en privat institution. LETT har i sin juridiske gennemgang vurderet, at der er rum for at stille klausulerne, såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Området er udpeget som ét af de tilskudsområder, hvor der er behov for en nærmere undersøgelse med henblik på at afdække mulighederne for at implementere sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Private institutioner

Driftstilskud (Dagtilbudslovens § 36), Bygningstilskud (Dagtilbudslovens § 37), administrationstilskud (Dagtilbudslovens § 38)

Beskrivelse af området

En privat institution kan etableres af en privat person, privat organisation eller privat virksomhed i egne lokaler. Det er et krav, at den private institution opfylder Københavns Kommunes godkendelseskriterier samt den øvrige lovgivning, der regulerer dagtilbudsområdet. Private institutioner er selvstændige juridiske enheder med selvstændig økonomi, og kommunen yder et økonomisk tilskud pr. "københavn"-barn optaget i den private institution. Tilskuddet er fastsat ud fra objektive kriterier og udgøres af summen af driftstilskud, bygningstilskud og administrationstilskud. Tilskuddene er fastsat ud fra niveauet i det enkelte barns opholdskommune. Kommunalbestyrelsen har pligt til at give tilskud fra det tidspunkt, hvor et barn er berettiget til et dagtilbud under den kommunale forsyning.

LETTs bemærkninger

Praktikanter

Det fremgår af dagtilbudsvejledningens pkt. 238, at kommunalbestyrelsen skal fastsætte og offentliggøre godkendelseskriterierne for privatinstitutioner. Godkendelseskriterierne skal fastsættes med udgangspunkt i de generelle krav til kommunens egne daginstitutioner. Kommunalbestyrelsen må ikke fastsætte kriterier, der er mere restriktive eller mere lempelige end de krav, kommunalbestyrelsen stiller til egne daginstitutioner.

Af dagtilbudsvejledningens pkt. 239 fremgår supplerende, at kommunalbestyrelsens krav til privatinstitutioner skal være saglige og konkrete. Kravene kan eksempelvis vedrøre normering, fysiske rammer, krav til den uddannelsesmæssige baggrund for det udførende personale, krav om, at privatinstitutionen skal modtage studerende/stille praktikpladser til rådighed med videre. Kommunalbestyrelsen skal som minimum offentliggøre kravene for godkendelse på kommunens hjemmeside. Disse krav kan eventuelt indgå i de samlede mål og rammer for dagtilbud.

Den private leverandør har et retskrav på, at kommunen godkender privatinstitutionen, hvis institutionen opfylder lovgivningens krav og kommunens betingelser for godkendelse.

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner. Kommunen har ikke i de aktuelle godkendelseskriterier for private leverandører af dagtilbud efter Dagtilbudsloven (september 2015) opstillet krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige som betingelse for at opnå godkendelse som privat leverandør af dagtilbud.

Hvis kommunen måtte vælge at opstille sådanne krav, skal kravene offentliggøres på kommunens hjemmeside.

Arbejds klausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner.

Børne- og Ungdomsforvaltningers bemærkninger

En privat institution kan etableres af en privat person, privat organisation eller privat virksomhed i deres egne lokaler. Københavns Kommune giver et økonomisk tilskud pr. barn til institutionen og fører pædagogisk tilsyn med institutionen.

Kommunen skal gennem et tilsyn sikre, at privatinstitutionerne i kommunen lever op til de centrale og kommunale kriterier, som privatinstitutionerne er godkendt efter. Kommunalbestyrelsens tilsyn omfatter ikke privatinstitutionens økonomi og rentabilitet. Det er privatinstitutionen selv, der er ansvarlig for institutionens økonomi. Privatinstitutionens bestyrelse er ansvarlig over for sine ejere.

Kommunerne skal ved deres tilsyn med privatinstitutioner have indsigt i bl.a. personalenormering, personalekvalifikationer, pædagogisk læreplan og sprogvurdering.

Privatinstitutioner indgår ikke i kommunalbestyrelsens forsyning af dagtilbud, da kommunalbestyrelsen ikke har anvisningsret til en plads i en privatinstitution. Privatinstitutionen træffer selv afgørelse om optagelse i dagtilbuddet og er et tilbud, der vælges efter forældrenes eget ønske.

Godkendelseskriterierne 2015 og 2016 for privatinstitutioner er offentliggjort på kommunens hjemmeside: <https://www.kk.dk/artikel/private-institutioner>.

Ved godkendelsen skal den private leverandør dokumentere, at privatinstitutionen lever op til de centralt fastsatte krav. Der stilles bl.a. krav om, at privatinstitutionens leder og stedfortræder skal

være pædagoguddannede eller have en anden relevant pædagogisk uddannelse. Københavns Kommune vil kunne dispensere fra kravet om en pædagoguddannelse på samme måde som der kan dispenseres for uddannelseskrauet ved ansættelse i kommunale institutioner.

Praktikanter

Efter vejledningen til Dagtilbudsloven kan kommunen i godkendelseskriterierne stille krav om, at privatinstitutionen skal modtage studerende/stille praktikpladser til rådighed.

Da der stilles krav om brug af praktikanter i de kommunale og selvejende institutioner, påtænker forvaltningen at undersøge muligheden for at udstrække ordningen til også at omfatte privatinstitutioner med det formål at indskrive kravet i godkendelseskriterierne.

Løn - og arbejdsvilkår

Da der stilles krav til løn- og arbejdsvilkår i kommunale og selvejende institutioner, påtænker Børne- og Ungdomsforvaltningen at undersøge om Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, anse løn- og arbejdsvilkår, herunder f.eks. minimumsaflønning til personalet i privatinstitutioner, som et "sagligt og konkret" godkendelseskriterium, jf. Dagtilbudsloven og dennes vejledning. Forvaltningens har hidtidig taget udgangspunkt i rapporten "Københavns Kommune. Privat Børnepasning. Retlige rammer og anvendelsesmuligheder" udarbejdet af Kommunernes Landsforening i 2009. Heri konkluderer konsulenterne blandt andet:

"De krav, som kommunen kan stille til en privatinstitution, skal være saglige og konkrete. Og skal ligeledes opfyldes af kommunens egne daginstitutioner. Det kan f.eks. være krav om normering, fysiske rammer, krav til uddannelsesmæssige baggrund for det udførende personale, krav om, at institutionen skal modtage studerende/stille praktikpladser til rådighed mv. Endvidere kan der eksempelvis stilles krav om mål for til brugertilfredshed".

"... Andre generelle krav, der ikke vedrører børneområdet, skal kommunen ikke stille og kan i de fleste tilfælde næppe heller være sagligt stille. Det drejer sig for eksempel om krav, der følger af den kommunale indkøbspolitik, socialpolitik eller beskæftigelsespolitik, herunder om integration og rummeligt arbejdsmarked, eller krav, der vedrører privatinstitutionen som arbejdsgiver såsom krav vedrørende løn- og ansættelsesvilkår samt personale- og kompetenceudviklingspolitik."

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Opsummering

Københavns Kommune yder et økonomisk tilskud iht. Erhvervsfremmeloven og kommunalfuldmagten til Danish Fashion Institute (DAFI). LETT har i sin juridiske gennemgang vurderet, at lovgivningen ikke er til hinder for at anvende sociale klausuler og arbejdsklausuler på tilskudsområdet.

Området er således udpeget som ét af de tilskudsområder, hvor der er behov for en nærmere undersøgelse med henblik på at afdække mulighederne for at implementere sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Danish Fashion Institute (DAFI)

Erhvervsudvikling, Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1 og kommunalfuldmagten

Beskrivelse af området

Dansk Fashion Institute (DAFI) er en netværksorganisation etableret af den danske modebranche i 2005. DAFIs formål er at facilitere et netværk, som skal udvikle, fremme, markedsføre og drive dansk mode – herunder støtte til modeugen.

LETTs bemærkninger

Kommunen kan i medfør af Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1, iværksætte erhvervsudviklingsaktiviteter inden for en række områder.

Generelt ses lovgivningen ikke at være til hinder for, at kommunens ydelse af tilskud til disse erhvervsudviklingsaktiviteter betinges af anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Ved ydelse af tilskud skal kommunen imidlertid være opmærksom på, at kommunen alene kan medfinansiere initiativer, der direkte fremmer formålet med Erhvervsfremmeloven.

Det følger af Erhvervsfremmeloven § 1, at formålet med loven er at styrke udviklingen i dansk erhvervsliv ved at fremme konkurrenceevnen og globaliseringen. Dette søges opnået ved anvendelsen af foranstaltninger, der forbedrer og udbygger rammerne for vækst og internationalt samarbejde og samhandel, samt fremmer tilpasning af erhvervsstrukturen og den regionale erhvervsudvikling. Brugen af sociale klausuler og klausuler om løn og arbejdsvilkår skal være i overensstemmelse hermed.

Kommunen skal endvidere være opmærksom på, at erhvervsudviklingsaktiviteterne skal støtte udviklingen af det private erhvervsliv. Det er dog muligt efter loven at gennemføre tiltag eller projekter, der har accessoriske aspekter, der retter sig mod eksempelvis offentlige aktører eller borgere, såfremt det drejer sig om en begrænset del af tiltagene/projekterne. Det er således ikke udelukket at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, såfremt erhvervsudviklingsaktiviteterne primært støtter udviklingen af det private erhvervsliv.

Det vil sige, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven er muligt at tage hensyn til for eksempel gode arbejdsvilkår, men dette hensyn må ikke blive aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

Kommunen skal være opmærksom på, at det, for så vidt angår anvendelsen af klausuler om løn- og arbejdsvilkår over for DAFI, er et krav, at disse skal være i overensstemmelse med statens cirkulærer om løn- og arbejdsvilkår, da DAFI, som anført af kommunen, er blevet en del af fonden Design Society, som er finansieret via Finansloven, samt da DAFI som følge heraf er underlagt disse cirkulærer, når de indgår aftaler.

Samlet er det vurderingen, at lovgivningen ikke er til hinder for, at kommunen stiller som betingelse for ydelse af tilskud til DAFI, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Støtten til DAFI ydes i henhold til resultatkontrakt indgået af kommunen i samarbejde med Erhvervs- og Vækstministeriet og Region Hovedstaden. Som udgangspunkt kan der derfor kun anvendes sociale klausuler i forhold til den del af det samlede tilskud, som kommer fra kommunen. I tilfælde af, at en sådan opdeling ikke er mulig, vil krav om sociale klausuler ikke alene skulle koordineres med de øvrige tilskudsydere, men de vil skulle godkendes af disse.

Kommunen kan godt øremærke dele af kommunens tilskud til at fremme gode erhvervsvilkår.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Tilskuddet gives via en resultatkontrakt (ikke gensidigt bebyrdende).

Praktikanter

Da DAFI kun modtager ca. kr. 3,6 mio. om året og da denne ydes i samarbejde med Erhvervsstyrelsen og Region Hovedstaden, vurderes det uhensigtsmæssigt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske byrde forbundet med kravet (både oprettelse og kontrol) vurderes ikke at stå mål med tilskuddets størrelse.

Løn- og arbejdsvilkår

DAFI er blevet en del af Fonden Design Society, som er finansieret via Finansloven. I den forbindelse bliver DAFI underlagt statens cirkulærer om løn- og arbejdsvilkår, når de indgår aftaler.

DAFI er et selskab under den erhvervsdrivende fond Design Society og bl.a. finansieret via Finansloven. DAFI's formål er at forbedre rammebetingelserne for modebranchen på et branche- og samfundsmæssigt niveau. DAFI skal medvirke til at skabe kompetenceklynger og samarbejde mv., der kan positionere og løfte potentialet for dansk mode. For at nå dette mål organiserer DAFI forskellige events, herunder modeugen Copenhagen Fashion Week, samt andre arrangementer, workshops og seminarer bl.a. med fokus på bæredygtighed i modebranchen. Disse projekter er gratis for branchen og DAFI vil i forbindelse hermed ikke have et arbejdsgiveransvar i forhold til f.eks. ansættelsen af de modeller, der anvendes ved modeshows, da modeller ansættes af de virksomheder, der deltager til arrangementet. Derfor vil krav til DAFI om løn- og ansættelsesvilkår ikke vil have nogen reel effekt i forhold til løn- og arbejdsvilkår i modebranchen.

DAFI løfter allerede et væsentlig CSR-ansvar for branchen (bl.a. i forhold til sundhed og bæredygtighed) og der vil ikke være noget i vejen for at øremærke noget af støtten til at skabe generelle bedre arbejdsforhold i modebranchen. Og ikke kun for modeller.

Det skal dog bemærkes, at der i København er mange små nystartede modevirksomheder, der bl.a. er afhængig af frivillige i forbindelse med shows og lignende. Utilsigtede og u hensigtsmæssige krav kan derfor ramme disse små virksomheder uforholdsmæssigt hårdt.

Teknik- og Miljøforvaltningen, Socialforvaltningen og Sundheds- og Omsorgsforvaltningen

Opsummering

Københavns Kommune yder et økonomisk tilskud iht. Almenboliglovgivningen. LETT har i sin juridiske gennemgang vurderet, at lovgivningen ikke under visse forudsætninger udelukker anvende sociale klausuler og arbejdsklausuler – anvendelse bør ske efter ”følg eller forklar”-princippet.

Området er således udpeget som ét af de tilskudsområder, hvor der er behov for en nærmere undersøgelse med henblik på at afdække mulighederne for at implementere sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Nybyggeri af almene boliger

Grundkapitaltilskud, Almenboliglovens kapitel 8 og 9

Beskrivelse af området

Kommunen meddeler tilsagn om støtte til opførelse af nybyggeri af almene boliger. Der indgår som et element i tilsagnet økonomisk støtte, der for nærværende udgør 10 % af den samlede anskaffelsessum.

LETTs bemærkninger

Almenboliglovens kapitel 8 indeholder de almindelige bestemmelser for nybyggeri mv.

Det følger af Almenboligloven, at kommunalbestyrelsen i visse tilfælde kan give tilsagn om ydelsesstøtte på statens vegne. I disse tilfælde, hvor kommunen giver tilsagn om midler fra staten eller andre tredjemænd til projekter på det almene boligområde, kan kommunen ikke betinge tilsagn af sociale klausuler eller klausuler om løn- og arbejdsvilkår, hvor der ikke er særskilt hjemmel hertil.

Ved lov nr. 224 af 3. marts 2015 blev § 107 a indsat i Almenboligloven. Bestemmelser lyder: *”Almene boligorganisationer kan i forbindelse med udbud af bygge- og anlægsarbejder og tjenesteydelser anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler.”* Hermed er der tilvejebragt særskilt hjemmel til brug af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med støtte til *”nybyggeri m.v.”* Det nærmere indhold af sociale klausuler fremgår ikke af bestemmelsens ordlyd.

Som fremhævet af kommunen fremgår følgende af forarbejderne til ændringsloven vedrørende kommunalbestyrelsens muligheder: *”Som konsekvens af forslaget vil kommunalbestyrelsen endvi-*

dere – i forbindelse med tilsagn om støtte til nybyggeri m.v. – kunne stille som tilsagnsvilkår, at boligorganisationen eller en af de nævnte selvejende institutioner skal overveje at anvende en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med boligorganisationens eller institutionens udbud af arbejder og leverancer i tilknytning til den konkrete sag.”

Hvor der gives støtte til nybyggeri mv. kan kommunen derfor alene som tilsagnsvilkår stille krav om, at boligorganisationen eller den selvejende institution skal overveje at anvende en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med boligorganisationens eller institutionens udbud af arbejder og leverancer i tilknytning til den konkrete sag. Det er væsentlig at holde sig for øje, at § 107 a alene gælder i forbindelse med udbud og kun, hvor der er tale om ”nybyggeri mv.”, jf. overskriften til lovens kapitel 8. Loven rummer således ikke mulighed for at stille krav om anvendelse af sådanne klausuler uden for dette område. Kommunen bør efter loven alene anvende klausuler om uddannelses- og praktikaftaler på dette område efter ”følg eller forklar”-princippet, i det omfang klausuler anvendes, da tilskudsmodtager efter dette princip ikke tilpligtes at overholde en klausul, men eventuelt at forklare hvorfor dette ikke sker.

Desuden omfatter bestemmelsen alene sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler og ikke klausuler om beskæftigelse af ledige eller løn- og arbejdsvilkår.

I Ministeriet for by, bolig og landdistrikters notat nr. 574797 af 10. marts 2015 fremgår det vedrørende sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler at: *”Kommunalbestyrelsen vil endvidere i forbindelse med tilsagn om støtte til nybyggeri m.v. kunne stille som tilsagnsvilkår, at boligorganisationen eller en af de nævnte selvejende institutioner anvender en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med boligorganisationens eller institutionens udbud af arbejder og leverancer i tilknytning til den konkrete sag, jf. § 18, stk. 2, i bekendtgørelsen om støtte til almene boligorganisationer m.v.*

Det er frivilligt for kommunen, om den ved tildeling af støtte til de nævnte bygherrer vil stille det nævnte vilkår. Beslutter en kommune sig herfor, vil vilkåret kunne udformes i overensstemmelse med det ”følg eller forklar”- princip, som i dag gælder for kommunens egne byggearbejder, jf. bemærkningerne herom ovenfor. ”Følg eller forklar”-princippet indebærer, at ordregiveren (her den almene boligorganisation eller selvejende almene institution) enten skal anvende en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler eller forklare baggrunden for, at ordregiveren ikke anvender en sådan klausul. Forklaringen skal fremgå af ordregiverens hjemmeside. Begrundelsen kan for eksempel være, at der ikke er mangel på praktikpladser inden for det uddannelsesområde, som er relevant for den konkrete kontrakt, eller at det ikke vil være proportionalt at anvende en social klausul i kontrakten.

Har ordregiver indgået en frivillig partnerskabsaftale med henblik på at skaffe praktikpladser inden for det eller de områder, som er relevante for den konkrete kontrakt, kan det også være en forklaring på, hvorfor ordregiver ikke anvender en social klausul.

Der henvises nærmere til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vejledning af 30. august 2013 om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud. I vejledningen er det nævnte ”følg eller forklar”-princip nærmere beskrevet. Af vejledningen fremgår endvidere, hvordan en social klausul om

uddannelses- og praktikaftaler kan formuleres. Desuden gennemgår vejledningen de retlige rammer for brugen af klausuler i kontrakter, der er omfattet af EU's udbudsregler."

Vedrørende klausuler om løn- og arbejdsvilkår skriver ministeriet i samme notat:

"Landsbyggefonden stiller i dag – i forbindelse med fondens tilsagn om støtte til renovering – krav om at almene boligorganisationer benytter sig af muligheden for at stille krav om anvendelse af arbejdsklausuler i forbindelse med det konkrete projekt.

Kommunalbestyrelsen kan stille et tilsvarende krav til den almene boligorganisation i forbindelse med kommunens tilsagn til nybyggeri m.v., jf. § 18, stk. 2, i bekendtgørelsen om støtte til almene boligorganisationer m.v. Det er frivilligt for kommunen, om den vil stille et sådant krav.

Det ovenfor nævnte vedrørende brug af arbejdsklausuler gælder tilsvarende for selvejende almene ældrebolig- og ungdomsboliginstitutioner.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at det indgår i aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi for 2014, at arbejdsklausulerne skal søges udbredt til alle kommunale udbudscontrakter indenfor bygge- og anlægsarbejde samt øvrige udbudscontrakter, hvor dette er hensigtsmæssigt. Aftalen vedrører således projekter, hvor kommunen eller regionen selv er bygherre - f.eks. udbud vedrørende ældreboliger, der ejes af kommunen eller regionen.

Anvendelsen af arbejdsklausuler er nærmere beskrevet i Beskæftigelsesministeriets vejledning af 30. juni 2014 til cirkulære om arbejdsklausuler i offentlige kontrakter. De omtalte retningslinjer gælder dog som nævnt alene for statslige myndigheder. Vejledningen og cirkulæret vil dog også kunne anvendes af andre – bl.a. af kommuner, regioner og almene boligorganisationer m.fl. Vejledningen indeholder bl.a. en nærmere omtale af de EU-retlige regler og principper, der som nævnt ovenfor også gælder for almene boligorganisationer i forbindelse med udbud, der indeholder en arbejdsklausul."

Ministeriet har altså med henvisning til bekendtgørelse nr. 1226 af 14. december 2011, § 18, stk. 2, fundet, at kommunen må stille krav om anvendelse af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår i forbindelse med tilsagn om støtte til nybyggeri mv. Denne bekendtgørelse omhandler også tilfælde, hvor tilsagn om ydelsesstøtte gives på statens vegne. En forudsætning for at stille krav om anvendelsen af disse klausuler er dog, at kommunen overholder de almindelige forvaltningsretlige principper om saglighed og proportionalitet samt de principper, der følger af EU-retten ved gennemførelse af udbud (blandt andet principperne om ikke-diskrimination, gennemsigtighed, ligebehandling og proportionalitet). Er der indgået en frivillig partnerskabsaftale på området, der regulerer brugen af klausuler, bør kommunen lade dette indgå i vurdering af nødvendigheden af at pålægge yderligere klausuler. Klausuler om uddannelses- og praktikaftaler bør efter ministeriets opfattelse desuden udarbejdes efter følg eller forklaringsprincippet.

Det er i cirkulære nr. 9471 af 30. juni 2014 om arbejdsklausuler i offentlige kontrakter angivet i § 8, at *"Det henstilles, at alle kommuner og regioner anvender arbejdsklausuler i bygge- og anlægskontrakter efter retningslinjerne i dette cirkulære uanset kontraktens størrelse samt i øvrige kontrakter, hvor det er hensigtsmæssigt."*

Ressortministeriets opfattelse af gældende ret, herunder fortolkning af bekendtgørelsen om støtte til almene boliger mv. samt henstillingen i cirkulære om arbejdsklausuler i offentlige kontrakter, støtter, at der er generel hjemmel til anvendelse af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler samt klausuler om løn- og arbejdsvilkår, hvor kommunen giver støtte til almene boligorganisationer i forbindelse med udbud vedrørende nybyggeri af almene boliger i henhold til loven om almene boliger mv.

Over for denne opfattelse står bemærkningerne i lovforarbejderne om, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med tilsagn om støtte til nybyggeri m.v. alene må stille som tilsagnsvilkår, at boligorganisationerne eller de selvejende institutioner skal overveje at anvende sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med udbud af arbejder og leverancer. Forarbejderne synes således ikke fuldt ud at støtte Ministeriet for by, bolig og landdistrikters opfattelse, og behandler ikke spørgsmålet om klausuler om beskæftigelse af ledige eller klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Der findes ikke domstolspraksis om brugen af disse klausuler på dette område.

Teknik- og Miljøforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der er rum for at stille krav om sociale klausuler (praktikanter) som betingelse for tilsagn om nybyggeri. Det følger af forarbejderne til Almenboliglovens § 107a, at:

”Kommunalbestyrelsen kan i forbindelse med tilsagn om støtte til nybyggeri m.v. - stille som tilsagnsvilkår, at boligorganisationen eller en af de nævnte selvejende institutioner skal overveje at anvende en social klausul om uddannelses- og praktikaftaler i forbindelse med boligorganisationens eller institutionens udbud af arbejder og leverancer i tilknytning til den konkrete sag. Kommunalbestyrelsens vilkår kan udformes i overensstemmelse med det »følg eller forklar«- princip, som gælder for kommunens egne byggearbejder.”

Københavns Kommune stiller i dag ikke krav om sociale klausuler (praktikanter) som betingelse for tilsagn om nybyggeri.

Løn- og arbejdsvilkår

Ministeriet for by, bolig og landdistrikter har i skrivelse af 26. januar 2015 tilkendegivet, at der er mulighed for at stille krav om anvendelse af arbejdsklausuler i forbindelse med boligorganisationens udbud af byggearbejderne. Dette gøres allerede i dag af kommunen.

Områder, der er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausul

Kultur- og Fritidsforvaltningen

Opsummering

Punktet i dette afsnit har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Aftenskoler

Folkeoplysning, tilskud efter Folkeoplysningsloven § 8

Beskrivelse af området

Folkeoplysningsloven indeholder regler om kommunernes tilskud og udlån af lokaler til idræts- og ungdomsforeninger, aftenskoler m.fl. Det er helt centralt i Folkeoplysningsloven at aftenskoler og foreninger har denne frihed, som både gælder organisering og valg af indhold.

LETTs vurdering

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Kultur- og Fritidsforvaltningens bemærkninger

Folkeoplysningsloven regulerer området fuldt ud.

Praktikanter

Ifølge Folkeoplysningsloven har aftenskoler og foreninger frihed til at organisere sig som de ønsker, og kommunen kan derfor ikke stille krav til praktikanter.

Løn- og arbejdsvilkår

Folkeoplysningsloven og dens bekendtgørelse definerer på aftenskoleområdet en lønsats for undervisere, som fastsættes af Finansministeriet.

Børne- og Ungdomsforvaltningen**Opsummering**

Punkterne i dette afsnit har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Private dagbehandlingstilbud (udliciterede)

Kontraktuelt styret, via kravspecifikation/rammekontrakt, samt kommunalt tilsyn med opgaven, Bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter Folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Beskrivelse af området

Dagbehandling i Københavns Kommune benyttes til børn med behov for en sammenhængende behandlingsmæssig og specialpædagogisk indsats. Københavns Kommune benytter i dag både kommunale og private dagbehandlingstilbud. Tilbuddene er beliggende forskellige steder i og uden for København og varierer i lokalitet, størrelse og pædagogiske tilgange.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Området har været i udbud.

Praktikanter:

Der vil blive foretaget en konkret vurdering i forhold til udbuddets omfang og karakter med henblik på at vurdere, om der kan inkluderes sociale klausuler næste gang, at området udbydes.

Løn- og arbejdsvilkår

Udbudsmaterialet på området er offentliggjort inden revideringen af CSR-bilaget og arbejdsklausul i 2013. Kontrakterne indeholder således kun det gamle bilag om krav til sociale og etiske hensyn i opgaveløsningen. Ved fremtidigt udbud på området vil den gældende arbejdsklausul medtages.

2. Selvejende institutioner

Tilskud, Dagtilbudsloven kap. 5

Beskrivelse af området

Den selvejende institution er knyttet til kommunen via en såkaldt driftsoverenskomst, som er den aftale, der regulerer den selvejende institutions eksistens. Området vedrører selvejende dagtilbud, fritids- og klubtilbud.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Driften af en selvejende daginstitution baseres på en aftale mellem kommunen og bestyrelsen for den selvejende daginstitution – en driftsaftale. Driftsaftalen er kendetegnet ved at være en gensidigt bebyrdende aftale.

Der stilles krav om praktikanter og løn og arbejdsvilkår i medfør af driftsoverenskomst mellem Kommunen, BUF og de selvejende institutioner på området.

3. Selvejende uddannelsesinstitutioner (private grundskoler)

Tilskud, Bekendtgørelse nr. 702 af 30. juni 2008 om tilskud m.v. til friskoler og private grundskoler mv.

Beskrivelse af området

De private grundskoler er et alternativ til folkeskolen. En selvejende institution, drives inden for de rammer, der er beskrevet i Friskoleloven.

Private grundskoler er underlagt statslig regulering.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Efter Friskolelovens § 22a kan Undervisningsministeren ved ydelse af tilskud til frie grundskoler stille vilkår, der fremmer formålet i Beskæftigelsesindsatsloven (sociale klausuler). Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler herom, hvilket er sket ved bekendtgørelsen om sociale klausuler som betingelse for modtagelse af statstilskud på selvejende uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet.

Ifølge bekendtgørelsens § 1 er det en betingelse for at modtage statstilskud, at institutionen udarbejder en handlingsplan, der beskriver 1) hvorledes institutionen vil fremme formålet i Aktivloven og Beskæftigelsesindsatsloven, jf. § 2, stk.1, og 2) hvilke foranstaltninger institutionen vil iværksætte, for, at 3,5 % af årsværkene, svarende til en fuldtidsansat på 37 timer om ugen, er ansat på særlige vilkår, jf. § 2, stk. 1. (undtaget er de institutioner, der er nævnt i bekendtgørelsens § 3).

Det påses i henhold til regnskabsbekendtgørelsen, om skolerne overholder denne betingelse, idet antal årsværk i alt (herunder hvor mange procent heraf der er ansat på særlige vilkår (sociale klausuler)) indgår i de regnskabsmæssige nøgletal, jf. bilag 2.2 til bekendtgørelse nr. 1274 af 4.december 2006.

Praktikanter

Der stilles krav om praktikanter, da det i henhold til lovgivningen på området er en betingelse for at opnå tilskud på området.

Løn- og arbejdsvilkår

Da private grundskoler er underlagt statslig regulering, vurderes der ikke at være mulighed for, at kommunen stiller krav om løn- og arbejdsvilkår, fordi beføjelsen til regulering ligger hos staten.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Opsummering

Creative Business Cup er underlagt statens cirkulærer om løn- og arbejdsvilkår, når de indgår aftaler. Det vurderes derfor ikke at være behov for yderlig regulering.

1. Creative Business Cup, Erhvervsudvikling

Tilskud, Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

Creative Business Cup er Danmarksmesterskaberne for iværksættere fra de kreative erhverv. Konkurrencen samler de dygtigste kreative iværksættere fra hele landet, styrker deres kreative— og forretningsmæssige potentiale og skaber opmærksomhed omkring de kreative fag som forretning og som erhverv.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vurderingen, at der er lovgivningsmæssig mulighed for i et vist omfang at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud efter Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1. Kommunen kan således stille krav herom, såfremt tilskuddet til Creative Business Cup bliver forlænget.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt, at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

I det omfang der ydes tilskud i samarbejde med Erhvervs- og Vækstministeriet og Region Hovedstaden gennem en resultatkontrakt, gælder det, at kommunen som udgangspunkt kun kan anvende sociale klausuler i forhold til den del af det samlede tilskud, som kommer fra kommunen. I tilfælde

af, at en sådan opdeling ikke er praktisk mulig, vil krav om sociale klausuler skulle godkendes af de øvrige tilskudsydere.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Tilskuddet gives via en resultatkontrakt (ikke gensidigt bebyrdende)

Praktikanter

Det er usikkert, hvorvidt tilskuddet bliver forlænget efter år 2015, og beløbets størrelse (kr. 0,7 mio. pr. året) gør, at det ikke er egnet at stille krav om praktikanter.

Løn- og arbejdsvilkår

Foreningen er oprettet af Kulturministeriet og Erhvervs- og Vækstministeriet og er underlagt statens cirkulærer om løn- og arbejdsvilkår, når de indgår aftaler. Det betyder at de skal ansætte på overenskomstmæssige vilkår.

Derudover arbejder de for at fremme en branche og anvender stort set ikke underleverandører, hvorfor sociale krav ikke vil have den store effekt i branchen. Men der er umiddelbart ikke noget i vejen for at stille kravene. Der kan dog overvejes om noget af støtten (eller ekstra støtte) kunne øremærkes til fremme af løn- og arbejdsvilkår i branchen.

Teknik- og Miljøforvaltningen

Opsummering

Punkterne i dette afsnit har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Udbetalinger til Staten af forskellige art, (Byfornyelse, ydelsesstøtte til Statens Administration, som videreformidler til en lang række af foreninger og privatpersoner)

Overskudsdeling mellem stat og kommunen 50/50, Byfornyelsesloven

Beskrivelse af området

Opgaverne vedrører tilbagebetaling af statens halvdel af overskuddet ved salg af ejendomme, som kommunen har rådet over, siden disse blev byfornyset. Opgaverne omfatter blandt andet lønudbetaling, økonomi og regnskab samt låne- og tilskudsadministration.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Teknik- og Miljøforvaltningens bemærkninger*Praktikanter*

Da udbetalingerne sker til staten, som herefter videreformidler til berettigede modtagere i medfør af lov, vurderes der ikke at være mulighed for at stille krav om sociale klausuler som led heri.

Løn- og arbejdsvilkår

Samtlige statslige myndigheder er på forhånd forpligtet til at anvende arbejdsklausuler i alle kontraktforhold, som vedrører bygge- og anlægsarbejder, fabrikation og udførelse eller ydelse af tjenester uanset kontraktens størrelse jf. CIR1H nr. 9471 af 30/06/2014.

2. Renovering af almene boliger

Tilskud, Almenboliglovens kapitel 7

Beskrivelse af området

Københavns Kommune yder økonomisk tilskud i form af lånegarantier og eventuelle kapitaltilførsler til almene boligorganisationer, der renoverer almene boliger.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse.

Teknik- og Miljøforvaltningens bemærkninger*Praktikanter*

Landsbyggefonden opfordrer allerede i dag til anvendelse af sociale klausuler, hvorfor der ikke er behov for, at kommunen stiller samme krav.

Løn- og arbejdsvilkår

Landsbyggefonden stiller allerede i dag krav om anvendelse af arbejdsklausuler, hvorfor der ikke er behov for, at kommunen stiller samme krav.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen**Opsummering**

Punkterne i dette afsnit har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Frit leverandørvalg inden for personlig og praktisk hjælp (hjemmehjælp)

Kontrakt efter udbud, Serviceloven § 83

Beskrivelse af området

Frit valg på ældreområdet betyder, at borgerne får mulighed for at vælge, hvem der skal levere den hjælp, som kommunen har truffet beslutning om. Kommunen har ud over den kommunale hjemmehjælp indgået aftale med 1 privat leverandør.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Iht. Serviceloven skal kommunen skabe grundlag for, at modtagere af personlig og praktisk hjælp mm. efter § 83 kan vælge mellem flere leverandører.

Praktikanter

Leverandøren forpligtes allerede til at stille praktikpladser inden for sosu-området til rådighed svarende til kommunens egen forpligtelse (ca. 1 plads pr. 2,6 ansatte sosu-personale).

Løn- og arbejdsvilkår

Leverandøren forpligtes allerede således; *"Leverandøren og dennes underleverandører er i forbindelse med levering af tjenesteydelser under kontrakten forpligtet til at sikre medarbejderne løn, arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er ringere end dem, der i henhold til en gældende kollektiv overenskomst, voldgiftskendelse, nationale love eller administrative forskrifter gælder for arbejde af samme art indenfor vedkommende fag eller industri på den egn, hvor arbejdet udføres – jf. ILO konvention nr. 94."* Endvidere stilles der krav om en rummelig personalepolitik og socialt ansvar.

2. Frit leverandørvalg af tøjvask

Kontrakt efter udbud, Serviceloven § 83

Beskrivelse af området

Siden 2005 er borgernes frie valg af tøjvask sikret gennem udbud. Borgere der benytter tøjvaskeordningen får afhentet, vasket og leveret vasketøjet.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Ifølge Serviceloven § 83 skal kommunen skabe grundlag for, at modtagere af hjælp kan vælge mellem flere leverandører.

Der vurderes ikke at være rum for at stille krav om praktikanter, idet der primært er tale om ufaglært arbejdskraft og dermed ikke et relevant uddannelsespotentiale.

Københavns Kommunes retningslinjer vedrørende sikring af arbejdstagernes forhold indgår allerede i udbudsmaterialet og i kvalitetsvurderingen af leverandøren.

3. Frit valg plejeboliger

Driftsoverenskomst med selvejende plejecentre, Serviceloven/Almenboligloven

Beskrivelse af området

Alle, der er anvist/visiteret til plejebolig, har ret til frit at vælge en af disse boligtyper både inden for og på tværs af kommunegrænserne.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Via driftsoverenskomsten indgår de selvejende plejecentre som praktikinstitutioner på lige fod med kommunale plejecentre.

Løn- og arbejdsvilkår

Via driftsoverenskomsten er personalet omfattet af det kommunale overenskomstområde.

4. Frit leverandørvalg af madservice

Godkendelsesordning, Serviceloven § 83

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Iht. Serviceloven skal kommunen skabe grundlag for, at modtagere af hjælp efter § 83 kan vælge mellem flere leverandører.

Københavns Kommunes retningslinjer vedrørende sikring af arbejdstagernes forhold og beskæftigelse af praktikanter vil blive indarbejdet i en netop forestående revision af godkendelsesordningen/udbud af området pr. 1. februar 2016.

Socialforvaltningen

Opsummering

Punkterne i dette afsnit har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Selvejende institutioner, herunder døgninstitutioner, hvor nogle tillige driver interne skoler eller dagbehandlingstilbud samt aktivitets og rådgivningstilbud

Aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge, Driftsoverenskomst, Serviceloven §§ 67, stk. 4, jf. 66, stk. 1, nr. 4 og 6, Folkeskoleloven §§ 3, stk. 2 og 20, stk. 5 (SEL § 52, stk. 3, nr.3), Serviceloven §§ 4, stk. 2 og 10 + 11

Beskrivelse af området

En døgninstitution er et tilbud til børn og unge med sociale adfærdsproblemer eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der leverer ophold og evt. andre ydelser i forbindelse med opholdet. Døgnopholdet omfatter bl.a. omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling samt varetagelse af barnets eller den unges behov.

LETTs bemærkninger

Punktet har ikke indgået i LETTs undersøgelse, da fagforvaltningen vurderer, at området allerede er reguleret i forhold til sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Arbejdsgiveransvaret er placeret hos bestyrelsen for den selvejende institution.

De selvejende institutioner indgår i kommunens ordning om praktikforløb for PAU-elever og pædagogstuderende, som fordeles efter en fordelingsnøgle. Således pålægges tilbuddene under Borgercenter Børn og Unge at aftage 5 PAU-elever og 42 pædagogstuderende halvårligt. En mulighed er, at lade den sociale klausul om beskæftigelse af praktikanter indgå som en del af driftsoverenskomsten baseret på en frivillig aftale mellem parterne, jf. bemærkningerne om lov- og aftalegrundlaget for en selvejende institution.

Løn- og arbejdsvilkår

I driftsoverenskomsterne stilles der krav om, at: *"Løn- og andre ansættelsesvilkår for institutionens personale fastsættes i henhold til de af KL efter forhandling med de for institutionens personale personaleorganisationer fastsatte bestemmelser. Såfremt ingen organisation dokumenterer forhandlingsretten, fastsættes løn- og ansættelsesvilkår af kommunen."*

Der stilles allerede krav til løn- og arbejdsvilkår i driftsoverenskomsterne. Dette er muligt, idet de selvejende institutioner, som vilkår for tilskud fra er undergivet tilsyn og økonomisk kontrol af kommunen.

Områder, der udgår af det videre arbejde med at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler

Økonomiforvaltningen

Opsummering

Lokaludvalgenes puljemidler vurderes ikke at have en sådan karakter og størrelsesorden, der gør dem egnet til at stille krav om overholdelse af sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

De områder, hvor Økonomiforvaltningen uddeler midler iht. Erhvervsfremmeloven vurderes ligeledes ikke at have en sådan karakter og størrelsesorden, at det gør dem egnede til at stille krav om overholdelse af sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Lokaludvalgenes uddeling af puljemidler

Styrelsesloven § 65d, stk. 2

Beskrivelse af området

Puljemidlerne anvendes til at støtte aktiviteter i lokalområdet, der er dialogskabende, netværksdannende, som øger borgernes demokratiske involvering og indflydelse, og som samler borgere på tværs af social, geografisk og etnisk baggrund.

LETTS vurdering

Styrelseslovens § 65 d ses ikke at hindre, at Københavns Kommune ved uddeling af puljemidler gennem lokaludvalgene fastsætter sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som vilkår for tildeling af midler.

Borgerrepræsentationen kan således i henhold til § 65 d, stk. 1, begrænse lokaludvalgenes beslutningskompetence i nærmere angivne kommunale anliggender. Dog må anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår ikke stride mod lokaludvalgenes selvstændige kompetence, som Borgerrepræsentationen har givet til de enkelte udvalg.

Størrelsen af det arrangement, der gives tilskud til samt hvor stor en del af tilskuddet, der går til honorarer/løn, har ikke direkte betydning for, hvorvidt det er muligt at anvende sociale klausuler og

klausuler om løn- og arbejdsvilkår, men det kan ud fra proportionalitetsbetragtninger føre til, at området er uegnet. Der er med denne bemærkning ikke taget stilling til hensigtsmæssigheden af fastsættelsen af klausulerne.

Økonomiforvaltningens bemærkninger

Lokaludvalgene uddeler ca. 30 mio. kr. pr. år i puljemidler, men de er fordelt på ca. 1.250 ansøgninger. Det giver et gennemsnitsbeløb på 24.000 kr. pr. ansøgning. Typisk gives der støtte af puljemidlerne til små, lokale arrangementer, med et væsentligt element af frivillighed. Der er derfor i de fleste tilfælde lokale ildsjæle, der søger om tilskud, deres frivillige indsats indgår som en del af budgettet, og honorarer vil derfor typisk udgøre en lille del af det samlede budget, ofte under 1/3.

Praktikanter

Da midler gives til små, lokale arrangementer med et væsentligt element af frivillighed, giver det ikke mening at overveje sociale klausuler i denne forbindelse.

Løn- og arbejdsvilkår

Da puljemidlerne jf. regulativ for Lokaludvalg skal uddeles til aktiviteter i bydelen, er det kun en lille del af dem, der går til honorarer/løn og kun til få mennesker. Det giver derfor ikke mening at overveje sociale klausuler i denne forbindelse.

2. Wonderful Copenhagen – Global Connected samt turismeindsats Hamburg og Beijing

Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

Wonderful Copenhagen er en netværksorganisation, der er etableret som en erhvervsdrivende fond, der arbejder med at fremme og udvikle erhvervs- og ferieturismen i Region Hovedstaden.

Københavns Kommune giver WoCo tilskud på 2 mio. kr. årligt (frem til 2018) til driften af projektet Global Connected, som omhandler tiltrækning af flyruter til Københavns Lufthavn. Global Connected er et samarbejde mellem KK, Region Hovedstaden, Invest in Denmark, Visit Denmark, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Erhvervs- og Vækstministeriet, Trafikstyrelsen, Region Sjælland, Region Skåne, Malmö Stad, Danske Business Trade Association, CopCap, Københavns Lufthavn og WoCo.

KK giver ligeledes tilskud til en styrket turismeindsats vedr. Hamborg og Beijing med 1,4 mio. i 2015 (1,3 mio. i 2016, 1,1 mio. i 2017 og 0,8 mio. i 2018).

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vores vurdering, at Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1 i et vist omfang giver mulighed for at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud herefter.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

Kommunen angiver, at den har en række partnere i Global Connected.

Såfremt der ydes bidrag i samarbejde med andre som eksempelvis staten og Region Hovedstaden, gælder det, at kommunen som udgangspunkt kun kan anvende sociale klausuler i forhold til den del af det samlede bidrag, som kommer fra kommunen. I tilfælde af, at en sådan opdeling ikke er praktisk mulig, vil krav om sociale klausuler skulle godkendes af disse øvrige tilskudsydere.

Økonomiforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Da Wonderful Copenhagen kun modtager i alt 3,4 mio. kr. årligt i direkte tilskud fra Københavns Kommune, vurderes det uhensigtsmæssigt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske byrde forbundet med kravet ikke står mål med tilskuddets størrelse. Det bemærkes desuden, at det primære formål med projektet er at styrke Københavns Lufthavn som globalt knudepunkt for flyruter, og dermed ikke har et socialt formål.

Det vurderes mere hensigtsmæssigt at arbejde for, at Region Hovedstaden inddrager dette element i den samlede resultatkontrakt med Wonderful Copenhagen.

Løn- og arbejdsvilkår

KKs partnere i Global Connected er Region Hovedstaden, Invest in Denmark, Visit Denmark, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Erhvervs- og Vækstministeriet, Trafikstyrelsen, Region Sjælland, Region Skåne, Malmö Stad, Danske Business Trade Association, Copenhagen Capacity, Københavns Lufthavn og Woco. Det vil være nødvendigt at aftale ændrede løn- og arbejdsvilkår med disse partnere.

Det vurderes dog ikke at være relevant at stille krav om løn- og arbejdsvilkår vedr. dette projekt, da projektet primært omhandler markedsføring og tiltrækning af flyruter samt løn hos virksomhedens medarbejdere.

Det bemærkes, at en repræsentant fra KK sidder i bestyrelsen og kan påvirke organisationens konkrete beslutninger derigennem.

3. Copenhagen Capacity – Goodwill ambassadørkorps

Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

Copenhagen Capacity er en organisation, der arbejder med fremme af investeringer og økonomisk udvikling i Greater Copenhagen. Københavns Kommune yder tilskud på 0,2 mio. kr. til Goodwill Ambassadørkorps (frem til 2018), som er forankret hos Copenhagen Capacity. Goodwill Ambassadørerne har til formål at promovere København med henblik på at tiltrække internationale investeringer, kongresser, talenter og turister til hovedstadsregionen. Korpsen består af ca. 80 goodwill ambassadører fordelt i over 30 forskellige lande.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vores vurdering, at Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1 i et vist omfang giver mulighed for at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud herefter.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

Økonomiforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Da Copenhagen Capacity kun modtager i alt 0,2 mio. kr. i direkte tilskud fra Københavns Kommune, vurderes det uhensigtsmæssigt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske byrde forbundet med kravet ikke står mål med tilskuddets størrelse.

Da projektets essens er, at en gruppe frivillige erhvervsfolk markedsfører København, vurderes det desuden, at det ikke er relevant at inddrage praktikanter i projektet.

Løn- og arbejdsvilkår

Jf. ovenstående bemærkning om at projektet består af frivillige, så vurderes det ikke relevant at stille krav om løn- og arbejdsvilkår i denne sammenhæng.

Det bemærkes, at en repræsentant fra Københavns Kommune sidder i bestyrelsen for Copenhagen Capacity og kan påvirke organisationens beslutninger derigennem.

4. CLEAN

Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

CLEAN er en grøn energi- og miljøklynge, der gennem projekter og samarbejde mellem virksomheder, universiteter og kommuner eller regioner skal skabe grøn vækst og innovation.

Københavns Kommune er kernemedlem i CLEAN og betaler derfor 0,3 mio. kr. årligt i medlemsbidrag.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vores vurdering, at Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1 giver mulighed for i et vist omfang at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud herefter.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

Endvidere bør kommunen være opmærksom på, at tilskuddet ydes som et medlemsbidrag, og at det almindelige udgangspunkt er, at man ikke som betingelse for et medlemskab og betaling af kontingent kan stille krav til organisationen, herunder krav om anvendelse af sociale klausuler. Udgangspunktet vil være, at kommunen yder sin indflydelse i CLEAN gennem de rettigheder kommunen opnår hertil i henhold til CLEANs regulering af kernemedlemmers rettigheder.

Økonomiforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Da CLEAN kun modtager i alt 0,3 mio. kr. i medlemsbidrag fra Københavns Kommune, vurderes det uhensigtsmæssigt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske byrde forbundet med kravet ikke står mål med tilskuddets størrelse.

Det bemærkes desuden, at formålet med CLEAN er at styrke innovation og teknologiudvikling indenfor cleantech-sektoren gennem samarbejde og netværksarrangementer, hvorfor et krav om praktikant ikke virker relevant.

Løn- og arbejdsvilkår

Bidragets karakter (medlemsbidrag) gør, at det ikke er muligt at stille krav om løn- og arbejdsvilkår.

Det bemærkes, at en repræsentant fra KK sidder i bestyrelsen og kan påvirke klyngens beslutninger derigennem.

5. Copenhagen Healthtech Cluster

Erhvervsfremmeloven § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

Copenhagen Healthtech Cluster (CHC) er et klyngeinitiativ, der identificerer og initierer muligheder for sund vækst på tværs af hospitals- og plejesektorerne.

Københavns Kommune har sammen med Region Hovedstaden finansieret opstarten af CHC og yder tilskud på 1,8 mio. kr. årligt i 2015 og 2016. CHC er forankret hos Copenhagen Capacity.

LETTs bemærkninger:

Som det fremgår af pkt. nr. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vores vurdering, at Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1 giver mulighed for i et vist omfang at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud herefter.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

Kommunen angiver, at initiativet finansieres i samarbejde med blandt andre Region Hovedstaden. Såfremt kommunen giver bidrag til initiativet i samarbejde med Region Hovedstaden og/eller andre parter, gælder det, at kommunen som udgangspunkt kun kan anvende sociale klausuler i forhold til den del af det samlede bidrag, som kommer fra kommunen. I tilfælde af, at en sådan opdeling ikke er praktisk mulig, vil krav om sociale klausuler skulle godkendes af øvrige parter.

Kommunen angiver, at bidraget er et medlemsbidrag. Såfremt dette er tilfældet, bør kommunen være opmærksom på, at det almindelige udgangspunkt er, at man ikke som betingelse for et medlemskab og betaling af kontingent kan stille krav til organisationen, herunder krav om anvendelse af sociale klausuler.

Økonomiforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Da Copenhagen Healthtech Cluster kun modtager i alt 1,8 mio.kr. i medlemsbidrag fra Københavns Kommune, vurderes det uhensigtsmæssigt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske byrde forbundet med kravet ikke står mål med tilskuddets størrelse.

Det bemærkes desuden, at Copenhagen Healthtech Cluster primært har et erhvervsfremmeformål om at udvikle og optimere sundheds- og velfærdsløsninger, derfor virker et krav om praktikanter ikke relevant i denne sammenhæng.

Det bemærkes, at en repræsentant fra KK sidder i styregruppen og kan påvirke klyngens beslutninger derigennem.

Løn- og arbejdsvilkår

CHC finansieres i samarbejde med Region Hovedstaden, CopCap og Væksthus Hovedstaden. Hvis der skulle sættes fokus på løn- og arbejdsvilkår, vurderes det mest relevant at gøre det i samarbejde med disse partnere, f.eks. gennem regionens generelle resultatkontrakt med Copenhagen Capacity.

Kultur- og Fritidsforvaltningen

Opsummering

Puljerne til folkeoplysning, tilskud til festivaler, events, kulturinstitutioner, den regionale spillestedsordning og ordningen om de små storbyteatre vurderes ikke at have en sådan karakter og størrelsesorden, der gør dem egnede til at stille krav om overholdelse af sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. Foreninger, Folkeoplysning

Tilskud efter Folkeoplysningsloven § 8

Beskrivelse af området

Formålet med folkeoplysningsloven er at styrke folkeoplysningen i forskellige fællesskaber og sætte fokus på de enkelte initiativtageres idégrundlag. Tilskud gives på baggrund af foreningens medlemmer, og det er foreningen selv, der bestemmer, hvad tilskuddet skal anvendes til under forudsætning af, at det kommer foreningens medlemmer til gode. Eksempler på, hvad der gives tilskud til efter denne bestemmelse er f.eks. aftensskoler og foreninger.

LETTs vurdering

Forvaltningens vurdering af, at foreninger på dette område ikke må pålægges sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, kan tiltrædes, men ud fra en anden tilgang end kommunens.

Folkeoplysningslovens § 9 bestemmer *"Inden for loven og de i medfør heraf udstedte regler træffer den enkelte forening beslutning om deltagerbetalingen, om ansættelse og afskedigelse af ledere, lærere og andre medarbejdere, om valg af emner og tilrettelæggelsesform [...]"*.

§ 17 bestemmer: *"Inden for loven og de i medfør heraf udstedte regler træffer den enkelte forening beslutning om ansættelse og afskedigelse af ledere, instruktører og andre medarbejdere samt om anvendelsen af tilskuddet."*

Retten til egen forvaltning af tilskud og af tilrettelæggelsen af den folkeoplysende virksomhed, herunder ansvar for ansættelsesforhold, tilkommer altså foreningerne, så længe forvaltningen og tilrettelæggelsen holder sig inden for de rammer, der er fastsat i eller i medfør af loven. På denne baggrund kan kommunen næppe betinge tilskud af sociale klausuler.

De krav, der kan og må stilles til løn- og arbejdsvilkår, følger af bekendtgørelse nr. 353 af 15. maj 2003 om løn- og andre arbejdsvilkår for ledere og lærere ved undervisning mv. Disse vilkår omfatter en bestemt personkreds afgrænset i bekendtgørelsens § 1, nemlig *"pædagogisk-administrative ledere af undervisning, foredragsvirksomhed og studiekredse samt timelønnede lærere ved undervisning og studiekredse"*. Fortolkning af reglerne fører til, at kommunen bør afholde sig fra at stille krav til løn- og arbejdsvilkår i foreningerne, udover til den i bekendtgørelsen nævnte persongruppe, hvor dette kun kan ske efter reglerne i bekendtgørelsen. Kommunen kan derfor ikke anvende klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for opnåelse af kommunalt tilskud.

Kultur- og fritidsforvaltningens bemærkninger

Det folkeoplysende foreningsliv er båret af frivillighed. Tilskud gives på baggrund af foreningens medlemmer og det er foreningen selv, der bestemmer, hvad tilskuddet skal anvendes til under forudsætning af, at det kommer foreningens medlemmer til gode. Der stilles ikke krav til aktiviteter forbundet med et projekt ud over opfølgning. At pålægge det frivillige foreningsliv klausuler vil desuden tage tid fra projektaktiviteterne, hvilket ikke ville være hensigtsmæssigt i forhold til at tiltrække og understøtte det frivillige foreningsliv på område.

Praktikanter

Ifølge Folkeoplysningsloven har aftenskoler og foreninger frihed til at organisere sig som de ønsker, og kommunen kan derfor ikke stille krav til praktikanter.

Løn- og arbejdsvilkår

På foreningsområdet varetages undervisningen af frivillige lærere, som ikke modtager løn. Kommunens tilskud på foreningsområdet gives til medlemmernes aktiviteter og lokaler. Der er således ikke mulighed for at stille krav om løn- og arbejdsvilkår.

2. Kulturelle tilskud til festivaler, events, kulturinstitutioner

Tilskud efter kommunalfuldmagten

Beskrivelse af området

Kultur- og Fritidsforvaltningen administrerer en række tilskud til kulturelle aktører og foreninger. Tilskuddene gives til festivaler, events og enkelte kulturelle institutioner som fx museer, beboerhuse og spillesteder.

LETTS bemærkninger

Kommunalfuldmagten giver i en vis udstrækning kommunerne ret til at gennemføre foranstaltninger, herunder til at yde tilskud, uden udtrykkelig lovhjemmel. Derfor forhindrer kommunalfuldmagten som udgangspunkt ikke anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for ydelse af tilskud.

Det antages dog, at en kommunes adgang til at gennemføre foranstaltninger uden lovhjemmel, som følge af kommunalfuldmagten, blandt andet begrænses af almennyttetekriteriet og lokalitetsprincippet.

Ved anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for ydelse af tilskud, skal kommunen i henhold til kommunalfuldmagten overveje de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelsen af klausuler som led i kommunens opgavevaretagelse. I vurderingen af, hvorvidt sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår kan anvendes som vilkår for tildeling af midler, er tilskuddets størrelse og brugen af frivilligt arbejde ikke relevant, men den konkrete proportionalitetsafvejning kan føre til, at der ikke bør stilles betingelser.

Samlet er det vurderingen, at der ikke efter principperne om anvendelsen af kommunalfuldmagten i sig selv er noget til hinder for, at kommunen stiller som betingelse for at yde kulturelle tilskud til festivaler, events, kulturinstitutioner, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Kultur- og Fritidsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Hovedparten af tilskuddene gives til kulturaktører, som organisatorisk er små og drevet af frivillige kræfter og uden egentlig fast arbejdskraft. Langt de fleste tilskud er desuden små og gives til selve produktionen, hvorefter krav om praktikanter ikke er relevant.

Løn- og arbejdsvilkår

De økonomiske midler er afsat, fordi Borgerrepræsentationen ønsker, at disse er frie. Der udbetales et tilskud til tilskudsmodtagerne på baggrund af en ansøgning, hvorefter der indgås en tilskudsaftale om projektets aktiviteter. Der er således ingen krav om klausuler.

3. Den regionale spillestedsordning

4-årigt tilskud, Musikloven, kapitel 2b

Beskrivelse af området

Tilskud til rytmiske spillesteder

LETTs bemærkninger

Musiklovens kapitel 2 b om rytmiske spillesteder blev indsat ved lov nr. 341 af 17. maj 2000 om ændring af musikloven. Det fremgår af bemærkningerne til denne lov, at der lægges op til, at der indføres en todelt tilskudsordning for de rytmiske spillesteder. Den ene del af tilskudsordningen indebærer en bred honorarstøtte. Beslutning om tildeling af denne type tilskud træffes af Musikrådet (nu Statens Kunstfond).

Den anden del af tilskudsordningen har til formål at sikre eksistensen og udviklingen af særlige regionale spillesteder. Statslige tilskud til sådanne rytmiske spillesteder ydes alene til spillesteder, der modtager et kommunalt tilskud til musikdriften. Spørgsmålet er herefter, hvorvidt Musikloven er til hinder for anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for, at de rytmiske spillesteder kan modtage kommunalt og dermed også statsligt tilskud.

Det fremgår af bemærkningerne til § 3 h i lov nr. 341 af 17. maj 2000 om ændring af Musikloven, at *”Lovforslaget lægger op til et frivilligt samarbejde mellem stat, kommune og amtskommune. Staten kan kun yde tilskud til rytmiske spillesteder, der modtager et kommunalt eller amtskommunalt tilskud til musikdriften. Et statsligt tilsagn om tilskud udløser ikke krav om efterfølgende kommunalt eller amtskommunalt tilskud. Det vil således fortsat være den enkelte kommunalbestyrelse eller det enkelte amtsråd, der afgør, hvorvidt der skal ydes tilskud til et givent rytmisk spillested. På samme måde udløser kommunale og amtskommunale tilsagn om tilskud til et givent rytmisk spillested ikke automatisk et statsligt tilskud. Lovforslaget lægger således op til en kunststøtteordning, hvor kommuner og amtskommuners engagement er frivilligt, mens det statslige engagement baseres på en musikfaglig vurdering, foretaget af Statens Musikråd.”*

Konsekvensen af den frivillighed, der lægges op til i kommunernes engagement i forhold til de rytmiske spillesteder, er, at kommunerne kan betinge deres tilskud, herunder betinge dette af overholdelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår. Musikloven er således ikke til hinder for anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som tilskudsvilkår.

Størrelsen af det tilskud kommunen yder er ikke relevant for den juridiske vurdering af, hvorvidt anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som tilskudsbetingelse er i strid med Musikloven. Der er med denne vurdering således ikke taget stilling til anvendelsens hensigtsmæssighed og proportionalitet.

Manglende ydelse af tilskud fra Københavns Kommunes side må naturligvis ikke stride imod de aftaler, Københavns Kommune allerede har indgået på området.

Kultur- og fritidsforvaltningens bemærkninger

Formålet med de regionale spillesteder er at formidle, præsentere, profilere og udvikle den rytmiske musik lokalt, regionalt, nationalt og internationalt.

De regionale spillesteder modtager et 4-årigt driftstilskud på baggrund af en ansøgning. Herefter indgås en rammeaftale mellem parterne dvs. mellem spillesteder, Københavns Kommune og Kulturstyrelsen. Det er som udgangspunkt op til spillestedet selv at forvalte disse midler, så længe de aftalte mål i rammeaftalen bliver opfyldt.

De fleste regionale spillesteder har en stram økonomi, meget få ansatte og er karakteriseret ved, at der er en stor andel af frivillige. Det betyder, at opgaverne er vanskelige at operationalisere indenfor det almindelige arbejdsmarked.

Praktikanter

Det vurderes ikke at være en mulighed at stille krav om praktikanter pga. spillestedernes størrelse. Mange spillesteder beskæftiger dog praktikanter på frivillig basis.

Løn- og arbejdsvikår

De økonomiske midler er afsat med krav om, at rammeaftalen bliver overholdt. Der udbetales et tilskud til tilskudsmodtagerne på baggrund af en ansøgning, hvorefter der indgås en tilskudsftale om projektets aktiviteter.

4. Ordningen om de små storbyteatre

4-årigt tilskud, Scenekunstloven kapitel 7a

Beskrivelse af området

Københavns Kommune giver støtte til en række teatre, kaldet de små storbyteatre. De små storbyteatre er en ordning, hvor staten og kommunen tilsammen yder en samlet støtte til en række teatre. I København er aftalerne som regel 4-årige. Teatre, der modtager støtten på nuværende tidspunkt er f.eks. Anemone Teatret, Sort/Hvid, Det lille teater mv.

LETTs bemærkninger

Tilskuddene til Københavns små storbyteatre kommer fra såvel staten som Københavns Kommune. Teatrenes drift er helt eller delvis finansieret af kommunen, og statstilskud ydes kun til kommunen, hvor denne har indgået en mindst treårig aftale om driftstilskud med det enkelte teater. Aftalen om tilskud mellem staten og kommunen er en firårig aftale med hjemmel i lovbekendtgørelse nr. 30 af 14. januar 2014, Scenekunstloven, §§ 16 a og 16 b. Om størrelsen af statens tilskud bestemmer § 16 b, stk. 1, 2. pkt., at tilskuddet fra staten ikke kan overstige kommunens samlede driftstilskud til teatrene.

Der er intet i lovgivningen til hinder for anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for, at de små storbyteatre kan modtage kommunalt tilskud. Det er dog væsentligt, at Københavns Kommune holder sig for øje, at hvor kommunen ikke giver driftstilskud til de små storbyteatre, kan disse heller ikke modtage tilskud fra staten (gennem kommunen), idet tilskud fra kommunen efter Scenekunstloven § 16 b, stk. 1, 2. pkt., er en betingelse for at modtage

statstilskud, da kommunen skal yde et driftstilskud, der som minimum er lige så stort som statstilskuddet.

Kommunen skal derfor, som det også gælder ved kommunens øvrige forvaltning, afveje sagligheden og proportionaliteten af at anvende sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for tilskud. Udelukkelse fra kommunalt tilskud vil således i udgangspunktet også betyde udelukkelse af statstilskud, hvilket vil true de små storbyteatres eksistens og være i strid med Scenekunstslovens formål om at fremme scenekunst og dette kulturliv samt Budgetaftalen mellem staten og Københavns Kommune om driftstilskud til små storbyteatre for perioden 2013-2016.

Denne vurdering vedrører alene de teatre, der er omtalt i Teaterlovens kapitel 7a om små storbyteatre i Københavns Kommune og ikke øvrige teatre eller teatersamarbejder omhandlet af Teaterloven.

Kultur- og Fritidsforvaltningens bemærkninger

De små storby teatre er en ordning, hvor staten og kommunen tilsammen yder en samlet støtte til en række teatre. Teatrene modtager, på baggrund af en ansøgning, et 4-årigt driftstilskud. Det er som udgangspunkt op til teatrene selv at forvalte disse midler, så længe de aftalte mål bliver opfyldt.

De fleste små storby teatre har en stram økonomi og meget få ansatte. Det vil derfor ikke være hensigtsmæssigt, at stille krav til løn- og arbejdsvilkår. Desuden benytter de fleste små storby teatre sig i forvejen af praktikanter og frivillige.

Praktikanter

Det vurderes ikke at være en mulighed at stille krav om praktikanter pga. små storby teatres størrelse. Mange små storby teatre beskæftiger dog praktikanter på frivillig basis.

Løn- og arbejdsvilkår

De økonomiske midler er afsat, fordi Borgerrepræsentationen ønsker, at disse er frie. Der udbetales et tilskud til tilskudsmodtagerne på baggrund af en ansøgning, hvorefter der indgås en tilskudsafteale om projektets aktiviteter. Der er således ingen krav om klausuler i forhold til hvorledes dette tilskud lønmæssigt skal anvendes.

Børne- og Ungdomsforvaltningen

Opsummering

For områderne privat dagpleje, mindre ordninger og storordninger vurderes der ikke at være rum for at stille krav til modtagelse af praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår, da sådanne krav synes at stride mod de formål, Dagtilbudslovens bestemmelser om privat børnepasning tilsigter at varetage. LETT vurderer, at

der, inden for lovgivningens rammer, er teoretisk mulighed for, at private børnepassere, på frivillig basis, kan modtage praktikanter. Det anses ikke for sandsynligt, at en privat børnepasser kan godkendes som praktiksted, hvorfor dette forslag synes praktisk uanvendeligt.

1. Privat dagpleje/

Aftale, Dagtilbudsloven kap. 3, §§ 21 og 22

Beskrivelse af området

Privat dagpleje er en forælder der passer sit eget barn og et andet barn, eller sine egne to børn under tre år. Den private dagplejer indgår i en kontrakt med dagplejekontoret, og modtager et månedligt vederlag.

LETTs bemærkninger

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Der er ikke i speciallovgivningen regler som begrænser dagplejerens mulighed for at gøre brug af praktikanter mv.

Ud fra en formålsfortolkning af Dagtilbudsloven og dagtilbudsvejledningen må man imidlertid gå ud fra, at der med ordningen er tilsigtet en personlig/relationær ordning, hvor opgaverne varetages af én kvalificeret person i den pågældendes eget hjem. Beskæftigelse af praktikanter/ledige i dagplejesammenhænge forekommer derfor i et vist omfang at være i strid med lovens motiver.

Dertil kommer, at Dagtilbudsloven og de dertil hørende vejledninger/bekendtgørelser ikke giver kommunen hjemmel til i en driftsaftale at opstille krav om dagplejerens varetagelse af opgaver knyttet til beskæftigelse af praktikanter/ledige. Kommunens mulighed for at pålægge dagplejeren opgaver af personalemæssig karakter må derfor vurderes ud fra de forvaltningsretlige principper om blandt andet saglighed, lighed og proportionalitet.

Brug af sociale klausuler i private dagplejetilbud må derfor skulle bero på frivillighed.

Det bemærkes i øvrigt, at reglerne om tilskud til privat dagpleje ikke efter vores opfattelse giver kommunen mulighed for at indregne udgiften til beskæftigelse af ledige/praktikanter i bruttodrifts-omkostningerne.

Kommunen må derfor nødvendigvis selv skulle afholde de omkostninger, som er forbundet med ordningen.

Arbejdsklausuler

Det kan udledes af dagtilbudsvejledningens pkt. 260, at alle, der arbejder i dagplejeordningen, skal opfylde de gældende krav til personlige kvalifikationer for at blive ansat som dagplejer.

Det vil sige, at hvis flere arbejder sammen i dagplejeordningen er de begge dagplejere, og vil falde under den af kommunen fastlagte lønordning.

Det er derfor ikke relevant at pålægge en dagplejer en arbejdsklausul i henhold til den af kommunen fastlagte ordning, idet det samtidig ikke er tilsigtet, at dagplejeren skal fungere som arbejdsgiver, jf. ovenfor, er arbejdsklausuler også af den grund irrelevante.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Det vurderes ikke, af de af LETT anførte grunde, at være muligt eller proportionalt at pålægge private dagplejere at ansætte praktikanter som led i deres opgaveudførelse.

Løn- og arbejdsvilkår

En privat dagplejer aflønnes i 2015 med et månedligt vederlag på 14.642 kr. hvor 52 % af bruttolønnen er fradragsberettiget. Det koster 3.358 kr. om måneden at få passet sit barn i privat dagpleje. Den private dagplejer betaler også for sit eget barn. Det vurderes, af de af LETT anførte grunde, ikke at være muligt at pålægge private dagplejer en arbejdsklausul om løn- og arbejdsvilkår som led i deres opgaveudførelse.

2. Privat børnepasning - mindre ordninger

Tilskud (forældre ydes kommunalt tilskud til betalingen), Dagtilbudsloven og kommunale regler

Beskrivelse af området

Forældre har, som alternativ til en plads i et dagtilbud under den kommunale forsyning, ret til at modtage et økonomisk tilskud, der kan bruges til at ansætte en privat børnepasser eller købe en plads i en allerede etableret børnepasningsordning. Det offentlige udbetaler altså ikke tilskud direkte til den private leverandør af den private pasningsordning i modsætning til, hvad der gælder for private leverandører af private dagtilbud. Forældrene skal være bosiddende i Københavns kommune for at kunne modtage det kommunale tilskud.

En privat pasningsordning kan være dagplejelignende eller institutionslignende (se nedenfor for uddybning om institutionslignende pasningsordninger).

Som udgangspunkt kræver etablering og drift af private pasningsordninger kommunens tilladelse, og er undergivet kommunalt tilsyn efter Dagtilbudsloven. Pasning af ét til to børn kræver ikke tilladelse, uanset om ordningen finansieres helt eller delvis ved betaling fra forældrene eller ej. Det kræver heller ikke tilladelse at passe flere end to børn, hvis ordningen ikke finansieres helt eller delvis ved betaling fra forældrene.

Det pædagogiske tilsyn godkender pasningsordningen ud fra en samlet vurdering af de pædagogiske, sikkerhedsmæssige og strafferetslige kriterier. Efter godkendelse af pasningsordningen, bereg-

net tilskuddet. Tilskuddets størrelse er afhængigt af, hvor mange timer, der passes børn og børnes alder. Tilskuddet udbetales bagud og kun ved forudgående dokumentation.

Private pasningsordninger er ikke omfattet af Dagtilbudslovens regler om dagtilbud (lovens afsnit II). Det betyder, at lovens generelle formålsbestemmelse gælder, men ikke Dagtilbudslovens regler i afsnit II om dagtilbud, herunder den specielle formålsbestemmelse og krav om pædagogisk læreplan, børnemiljøvurdering, forældreindflydelse og forældrebetalt madordning.

En privat pasningsordning, der er dagplejelignende, foregår i privat hjem og andre lokaler i børnes hjemlige miljø. I så fald kan kommunen give tilladelse til pasning af op til 5 børn. Hvis pasningen i den private dagplejelignende pasningsordning varetages af flere personer, kan kommunen give tilladelse til, at der modtages op til 10 børn.

LETTs bemærkninger

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Kommunen kan ikke som betingelse for godkendelse af en aftale om privat pasning opstille krav om, at børnepasseren skal beskæftige praktikanter eller ledige.

Formålet med reglerne om privat børnepasning er netop at give brugerne mulighed for at indgå fleksible og individuelt tilpassede aftaler om børnepasning.

Kommunen kan derfor kun afvise at godkende pasningsaftaler i de tilfælde, hvor aftalen ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeser hensynet til barnets tryghed, trivsel og udvikling.

Kommunen skal i den sammenhæng være særligt opmærksom på den almindelige forvaltningsretlige grundsætning om, at en myndighed ikke lovligt kan opstille regler, der afskærer eller begrænser en skønsmæssig afvejning.

Der ses ikke at være noget lovgivningsmæssigt til hinder for, at forældrene og børnepasseren på frivillig basis indgår aftale om børnepasserens beskæftigelse af praktikanter/ledige, så længe de relevante hensyn til barnet fortsat kan varetages.

Der gælder ikke i medfør af Dagtilbudsloven noget maksimumbeløb for det kommunale tilskud til privat børnepasning.

Loven er derfor ikke til hinder for at lade den kommunale del af tilskuddet omfatte eventuelle udgifter forbundet med beskæftigelse af praktikanter/ledige.

Arbejdsklausuler

Spørgsmålet om rimelige løn- og ansættelsesvilkår er et af de elementer, som kommunalbestyrelsen må tage i betragtning ved godkendelse af en pasningsaftale.

Kommunen vil som led i vurderingen af den ønskede aftale kunne stille krav om at der udarbejdes ansættelsesbevis, ligesom kommunen kan efterse, om der er rimelig sammenhæng mellem børnepasserens ydelse og den aftalte betaling.

Idet hver pasningsaftale imidlertid er individuelt vedtaget med udgangspunkt i parternes særlige behov, vil det ikke være relevant at pålægge forældrene egentlige arbejdsklausuler som et led i aftaleindgåelsen.

Pålægelse af arbejdsklausuler forekommer således at være i strid med de formål, Dagtilbudslovens bestemmelser om privat børnepasning tilsigter at varetage.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Børnepasserens løn består af både kommunens tilskud og forældrenes egenbetaling. Forældrenes egenbetaling er et spørgsmål om aftale mellem den private pasningsordning og forældrene.

Det kommunale tilskud er baseret på kommunale takster - afhænger af det ugentlige antal pasningstimer og barnets alder, og er derfor ikke afhængig af den konkrete pasningsordnings fastsatte forældrebetaling.

De kommunale takster fastsættes årligt af kommunen i budgetaftalen. De fleste forældre betaler, hvad der svarer til en vuggestueplads for fuldtidspasning.

Det vurderes ikke at være muligt at stille krav om praktikanter eller løn- og arbejdsvilkår, idet dette er forhold, der rækker ud over de krav, kommunen kan stille som led i børnepasning på området.

3. Privat pasning – storordninger

Tilskud (Forældre ydes tilskud til op til 75 % af prisen, under hensyntagen til maksimumsatser for tilskud), Dagtilbudsloven og kommunale regler

Beskrivelse af området

Forældre har, som alternativ til en plads i et dagtilbud under den kommunale forsyning, ret til at modtage et økonomisk tilskud, der kan bruges til at ansætte en privat børnepasser eller købe en plads i en allerede etableret børnepasningsordning. Det offentlige udbetaler altså ikke tilskud direkte til den private leverandør af den private pasningsordning i modsætning til, hvad der gælder for private leverandører af private dagtilbud. Forældrene skal være bosiddende i Københavns kommune for at kunne modtage kommunens kommunale tilskud.

En privat pasningsordning kan være dagplejelignende eller institutionslignende (se ovenfor for uddybning om dagplejelignende pasningsordninger).

Som udgangspunkt kræver etablering og drift af private pasningsordninger kommunens tilladelse, og er undergivet kommunalt tilsyn efter Dagtilbudsloven. Pasning af ét til to børn kræver ikke tilladelse, uanset om ordningen finansieres helt eller delvis ved betaling fra forældrene eller ej. Det kræver heller ikke tilladelse at passe flere end to børn, hvis ordningen ikke finansieres helt eller delvis ved betaling fra forældrene.

Det pædagogiske tilsyn godkender pasningsordningen ud fra en samlet vurdering af de pædagogiske, sikkerhedsmæssige og strafferetslige kriterier. Efter godkendelse af pasningsordningen, bereg-

nes tilskuddet. Tilskuddets størrelse er afhængigt af, hvor mange timer, der passes børn og børnes alder. Tilskuddet udbetales bagud og kun ved forudgående dokumentation.

Private pasningsordninger er ikke omfattet af Dagtilbudslovens regler om dagtilbud (lovens afsnit II). Det betyder, at lovens generelle formålsbestemmelse gælder, men ikke Dagtilbudslovens regler i afsnit II om dagtilbud, herunder den specielle formålsbestemmelse og krav om pædagogisk læreplan, børnemiljøvurdering, forældreindflydelse og forældrebetalt madordning.

En privat pasningsordning kan være institutionslignende, dvs. pasningen foregår inden for rammer, der ligner rammerne for en daginstitution. Der er ikke i Dagtilbudsloven fastsat et maksimum for antallet af børn i en privat pasningsordning, der har institutionskarakter.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne til pkt. 2. Privat børnepasning - mindre ordninger.

Børne- og Ungdomsforvaltningens bemærkninger

Betalingen for pasningen af børn i private storordninger består af det kommunale tilskud og forældrenes egenbetaling. Forældrenes egenbetaling er et spørgsmål om aftale mellem den private pasningsordning og forældrene.

Det kommunale tilskud er baseret på kommunale takster - afhænger af det ugentlige antal pasningstimer og barnets alder, og er derfor ikke afhængig af den konkrete pasningsordnings fastsatte forældrebetaling.

De kommunale takster fastsættes årligt af kommunen i budgetaftalen. De fleste forældre betaler, hvad der svarer til en vuggestueplads for fuldtidspasning.

Det vurderes ikke at være muligt at stille krav om praktikanter eller løn- og arbejdsvilkår, idet dette er forhold, der rækker ud over de krav, som kommunen kan stille som led i børnepasning på området.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Opsummering

Tilskudsområderne vedr. LO Hovedstaden, Sabaah, LGBT Asylum, Bydelsmødre og Wonderful Copenhagen er ikke egnet til at stille krav til løn- og arbejdsvilkår og/eller praktikanter, fordi beløbene uddelt er af beskeden størrelse. Det vurderes derfor ikke, at områderne er egnede til at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler.

1. LO Hovedstaden, Beskæftigelsesindsats

Tilskud, Lov om organisering og styring af beskæftigelsesindsatsen mv. § 1 stk. 1

Beskrivelse af området

Kommunens tilskud anvendes til en samarbejdsportal, der har til formålet at sikre en ensartet kommunikation til de ledige i henholdsvis Jobcenter København og i de lokale a-kasser. Endvidere skal Projektet skabe netværk mellem medarbejdere i jobcenteret og i a-kasserne, samt sagsbehandlere og faglige socialrådgivere fra lokale fagforeninger.

LO's hovedformål er bedre løn- og arbejdsvilkår.

LETTs bemærkninger

Det fremgår af § 1, stk. 1, i lov nr. 1482 af 23. december 2014 om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v., at loven fastlægger ansvaret for organiseringen og styringen af beskæftigelsesindsatsen efter Beskæftigelsesindsatsloven, Aktivloven, Sygedagpengeloven, Kompensationsloven og Integrationsloven. Det følger endvidere af lovens § 2, stk. 1, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for beskæftigelsesindsatsen. Herudover følger det af lovens § 3, stk. 1, at kommunalbestyrelsen varetager beskæftigelsesindsatsen i jobcentre og rehabiliteringsteam og har ansvaret for og beslutter, hvordan beskæftigelsesindsatsen skal tilrettelægges.

Der ses ikke i lovgivningen på området for beskæftigelsesindsatsen (herunder lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v. samt de love, der henvises til i dennes § 1, stk. 1), at være noget til hinder for, at kommunen stiller som betingelse for ydelse af tilskud som led i beskæftigelsesindsatsen, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen mv. er et led i udmøntningen af et bredt politisk forlig om en reform af beskæftigelsesindsatsen. Beskæftigelsesindsatsen skal til enhver tid understøtte, at Danmark har et velfungerende og fleksibelt arbejdsmarked med lav strukturel arbejdsløshed og høj beskæftigelse. Målet med reformen af beskæftigelsesindsatsen er, at flere ledige hurtigst muligt opnår varig beskæftigelse, at ledige får en individuel, meningsfuld og jobrettet indsats, at ledige kan få et reelt uddannelsesløft, hvis de har behov for det, at uddannelsesindsatsen målrettes ledige med størst behov og virksomhedernes efterspørgsel efter arbejdskraft, at virksomhedsservice og jobformidling bliver en kerneopgave i jobcentre, så virksomhederne kan få den arbejdskraft, de har behov for, og at regler og bureaukrati fjernes, så kommunerne får større handlefrihed og der sættes fokus på resultater i stedet for processer.

Anvendelsen af sociale klausuler med henblik på beskæftigelse af praktikanter og ledige synes således at være et naturligt led i beskæftigelsesindsatsen, da sådanne klausuler understøtter det grundlæggende formål hermed.

Hverken lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v. eller forliget om reformen af beskæftigelsesindsatsen omhandler brugen af klausuler om løn- og arbejdsvilkår. Hjemmelgrundlaget på dette område er således usikkert, men det bemærkes ikke desto mindre, at der

ikke ses at være noget i lovgivningen om beskæftigelsesindsatsen, der forhindrer brugen af klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Samlet ses lovgivningen på området for beskæftigelsesindsatsen ikke at være til hinder for, at kommunen stiller som betingelse for ydelse af tilskud til LO Hovedstaden, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Tilskuddet gives som en 2-årig bevilling, der er øremærket til bestemte aktiviteter via en resultatkontrakt.

Praktikanter

Da LO Hovedstaden kun modtager 500.000 kr. pr. år i årene 2015-2016, vurderes det økonomisk set ikke muligt at stille krav om praktikanter, da den administrative og praktiske (oprettelse og kontrol) byrde forbundet med kravet vurderes ikke at stå mål med beløbets størrelse.

Løn- og arbejdsvilkår

LO anvender tilskudsmidlerne til løn i organisationen. Det er forventningen, at LO sikrer danske løn- og arbejdsvilkår som en naturlig del af deres arbejde.

2. Sabaah, Inklusionsindsats

Tilskud, Kommunalfuldmagten

Beskrivelse af området

Sabaah er en non-profit forening for homoseksuelle, biseksuelle, transkønnede og queer med etnisk minoritetsbaggrund. Foreningens formål er at skabe bedre rettigheder for minoritetsetniske LGTBQ-personer gennem socialt, kulturelt og politisk arbejde.

LETTs bemærkninger

Kommunalfuldmagten giver i en vis udstrækning kommunerne ret til at gennemføre foranstaltninger, herunder til at yde tilskud, uden udtrykkelig lovhjemmel. Derfor forhindrer kommunalfuldmagten som udgangspunkt ikke anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for ydelse af tilskud.

Det antages dog, at en kommunes adgang til at gennemføre foranstaltninger uden lovhjemmel, som følge af kommunalfuldmagten, blandt andet begrænses af almennytteskriteriet og lokalitetsprincippet. Ved anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for ydelse af tilskud, skal kommunen i henhold til kommunalfuldmagten overveje de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelsen af klausuler som led i kommunens opgavevaretagelse. I vurderingen af, hvorvidt sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår kan

anvendes som vilkår for tildeling af midler, er tilskuddets størrelse og brugen af frivilligt arbejde ikke relevant.

Samlet er det vurderingen, at der ikke efter principperne om anvendelsen af kommunalfuldmagten i sig selv er noget til hinder for, at kommunen stiller som betingelse for at yde tilskud til foreningen Sabaah, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Kommunen har anført, at det ikke ville være inden for rammerne af Beskæftigelsesindsatsloven at stille krav om praktikanter. Forholdskravet fremgår af Beskæftigelsesindsatsloven §§ 48 og 50, jf. bekendtgørelse om en aktiv beskæftigelsesindsats § 65. LETT har ikke taget stilling til dette forholdskrav, idet det er op til kommunen at vurdere, om dette praktisk kan opfyldes inden for de enkelte områder i forbindelse med vurderingen af, om der kan stilles krav om antagelse af praktikanter.

Beskæftigelses- og integrationsforvaltningens bemærkninger

Støtten er givet som en 4-årig bevilling via bevillingsbreve med succeskriterier for aktiviteterne samt der føres økonomisk tilsyn og opfølgning.

Praktikanter

Det vurderes ikke at være muligt at stille krav om praktikanter, da mange i organisationen arbejder frivilligt. Det vil derudover ikke være inden for rammerne af Beskæftigelsesindsatsloven, idet forholdstalskravet (Antallet af personer i virksomhedspraktik og antallet af ansatte med løntilskud maksimalt må udgøre 1 person for hver 5 ordinært ansatte ikke kan opfyldes). Endvidere gør beløbets beskedne størrelse (150.000 kr. pr. år i 2015-2018), at det ikke er praktisk egnet at stille krav om praktikanter i forbindelse med anvendelsen af kommunens midler.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er ikke praktisk anvendeligt at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da Sabaah primært anvender frivillige i deres arbejde og kommunens midler anvendes til intern drift og ikke lønninger i organisationen.

Da de modtager 150.000 kr. om året, vurderes det økonomisk set ikke egnet at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da de administrative og praktiske byrde forbundet med kravet vurderes ikke at stå mål med beløbets størrelse.

3. LGBT Asylum, Inklusionsindsat

Tilskud, Kommunalfuldmagten

Beskrivelse af området

LGBT Asylum er en non-profit organisation, der arbejder for homoseksuelles, biseksuelles og transkønnedes rettighed i det danske asylsystem.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 2. Sabaah, Inklusionsindsats, er kommunalfuldmagten ikke til hinder for, at kommunen, ved ydelse af tilskud, stiller som betingelse, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, såfremt de generelle betingelser for at yde tilskud i øvrigt er opfyldt, dvs. såfremt (i) foranstaltningen tilgodeser en bred kreds af kommunens borgere i henhold til et almennytteskriterium, (ii) lokalitetsprincippet er opfyldt og (iii) kommunen på baggrund af en afvejning af de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som led i kommunens opgavevaretagelse, vurderer, at anvendelsen heraf er hensigtsmæssig.

Kommunen kan således, som vilkår for at yde tilskud til LGBT Asylum, betinge sig, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Støtten er givet som en engangsbevilling i overførelsessagen. Midlerne udbetales via bevillingsbreve med succeskriterier for aktiviteterne samt der føres økonomisk tilsyn og opfølgning.

Praktikanter

Det vurderes ikke at være muligt at stille krav om praktikanter, da mange i organisationen arbejder frivilligt. Endvidere gør beløbets beskedne størrelse (100.000 kr. i alt), at det ikke er praktisk egnet at stille krav om praktikanter i forbindelse med anvendelsen af kommunens midler.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er ikke praktisk anvendeligt at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da LGBT Asylum anvender kommunens midler til intern drift og ikke lønninger i organisationen.

Da de modtager 100.000 kr. i alt, vurderes det økonomisk set ikke egnet at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da de administrative og praktiske byrde forbundet med kravet vurderes ikke at stå mål med beløbets størrelse.

4. Bydelsmødre v. Fonden for Social Ansvar

Tilskud, Kommunalfuldmagten

Beskrivelse af området

Bydelsmødre er en inklusionsindsat og er en frivillig organisation, der arbejder for at hjælpe isole-rede kvinder.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 2. Sabaah, Inklusionsindsats, er kommunalfuldmagten ikke til hinder for, at kommunen, ved ydelse af tilskud, stiller som betingelse, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, såfremt de generelle betingelser for at yde tilskud i øvrigt er opfyldt, dvs. såfremt (i) foranstaltningen tilgodeser en bred kreds af kommunens borgere i henhold til

almennyttekriteriet, (ii) lokalitetsprincippet er opfyldt og (iii) kommunen på baggrund af en afvejning af de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som led i kommunens opgavevaretagelse, vurderer, at anvendelsen heraf er hensigtsmæssig.

Det er således vurderingen, at kommunen, som vilkår for at yde tilskud til Bydelsmødre v. Fonden for Socialt Ansvar, kan betinge sig, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Støtten er givet som en 4-årig bevilling, der udbetales via bevillingsbreve med succeskriterier for aktiviteterne samt der føres økonomisk tilsyn og opfølgning.

Praktikanter

Da Bydelsmødre kun modtager 250.000 kr. fordelt på fire år (2015-2018), vurderes det økonomisk set ikke muligt eller praktisk egnet at stille krav om praktikanter i forbindelse med anvendelsen af kommunens midler.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er ikke praktisk anvendeligt at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da Bydelsmødre primært anvender frivillige i deres arbejde og kommunens midler går til intern drift og ikke lønninger i organisationen.

Da Bydelsmødre modtager 250.000 kr. om året, vurderes det økonomisk set ikke egnet at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da de administrative og praktiske byrde forbundet med kravet vurderes ikke at stå mål med beløbets størrelse.

5. WoCo (City of Congress), Erhvervsudvikling

Tilskud, Erhvervsfremmeloven, § 13, stk. 1

Beskrivelse af området

Wonderful Copenhagen er en netværksorganisation, hvis formål er at fremme og udvikle erhvervs- og ferieturismen i Region Hovedstaden.

LETTs bemærkninger

Som det fremgår af pkt. nr. 1. Danish Fashion Institute (DAFI), er det vurderingen, at Erhvervsfremmelovens § 13, stk. 1 giver mulighed for i et vist omfang at stille krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når kommunen yder tilskud herefter.

Kommunen bør dog være opmærksom på, som også tidligere angivet, at det i forhold til aktiviteter omfattet af erhvervsfremmeloven alene er muligt at tage hensyn til gode arbejdsvilkår, såfremt

dette ikke bliver aktiviteternes hovedformål. Det fremgår i den forbindelse af lovforarbejderne, at aktiviteten alene må udgøre et "accessorisk aspekt" i forhold til hovedaktiviteten. Det er ikke muligt at sige noget om, hvor stor en del af aktiviteten efter erhvervsfremmeloven, der lovligt kan have som sit (eneste) formål at fremme gode arbejdsvilkår. Det må dog lægges til grund, at muligheden for at varetage hensynet til gode arbejdsvilkår inden for erhvervsfremmelovens område må være relativt snæver.

I det omfang der ydes tilskud i samarbejde med staten og Region Hovedstaden gennem en resultatkontrakt, gælder det, at kommunen som udgangspunkt kun kan anvende sociale klausuler i forhold til den del af det samlede tilskud, som kommer fra kommunen. I tilfælde af, at en sådan opdeling ikke er praktisk mulig, vil krav om sociale klausuler skulle godkendes af disse øvrige tilskudsydere.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens bemærkninger

Tilskuddet er givet som en engangsbevilling, og udbetales via en resultatkontrakt (ikke gensidigt bebyrdende).

Praktikanter

Det vurderes, at der lovgivningsmæssigt er mulighed for at stille krav til WoCo om at lave virksomhedspraktik og løntilskud, men det er på nuværende tidspunkt usikkert, hvorvidt tilskuddet bliver forlænget efter år 2015. Såfremt tilskuddet forlænges, vil forvaltningen foretage en konkret vurdering af, hvorvidt, der stilles yderligere krav i form af sociale klausuler.

Løn- og arbejdsvilkår

Det vurderes ikke at være relevant at stille krav om løn- og arbejdsvilkår, da det ikke vil give nogen effekt, idet midlerne anvendes til løn hos virksomhedens medarbejdere og markedsføring af Københavns Kommune i forbindelse med bud på kongresser.

Sundheds- og omsorgsforvaltningen

Opsummering

Det vurderes ikke at være rum for at stille krav om sociale klausuler og/eller arbejdsklausuler inden for de områder behandlet i dette afsnit (frit valg friplejeboliger, frit valg inden for hjælpemiddel- og boligændringsområdet, BPA-ordninger, madklippe-kortsordninger).

Det vurderes, at et krav om at borgeren kun kan foretage sit frie valg mellem leverandører, som overholder Københavns Kommunes arbejdsklausuler/socialt klausuler, vil være i strid med lovenes formål om det frie valg.

Til øvrige områder nævnt i afsnittet vurderes det ikke at være muligt at stille et generelt krav om overholdelse af arbejdsklausuler. Det kræver en helt konkret vurdering af det konkrete forhold.

Det vurderes ikke muligt at stille krav til praktikanter.
---

1. Frit valg friplejeboliger, Betaling iht. statens retningslinjer

Friplejeboligloven § 3, jf. § 32

Beskrivelse af området

Er en borger visiteret til en plejebolig, kan borgeren vælge at indgå lejeaftale med en friplejeboligleverandør.

LETTs bemærkninger

Det følger af Friplejeboligloven § 3, stk. 3, at borgerens ret til selv at vælge at indgå lejeaftale med en friplejeboligleverandør i henhold til bestemmelsens stk. 1 betinges af, at leverandøren er certificeret til at levere alle de tilbud, som opholdskommunen har truffet afgørelse om, at borgeren skal tilbydes. I henhold til Friplejeboligloven § 32 betaler kommunen leverandøren for den hjælp som borgeren er visiteret til efter Serviceloven. Certificering sker i medfør af lovens § 5 af Sundhedsstyrelsen.

Lovgivningen på området er ikke direkte til hinder for anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Formålet med Friplejeboligloven er imidlertid at give borgerne flere valgmuligheder mellem kommunale plejehjem, plejeboliger mv., selvejende institutioner og private plejehjem, jf. Vejledning nr. 4 til Serviceloven, pkt. 204.

Krav om anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår i forbindelse med valg af friplejeboligleverandør synes derfor at være uforeneligt med lovens formål. Herudover synes der at være risiko for, at borgerens frie valg i medfør af loven begrænses som følge af krav om brug af sådanne klausuler.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Reglerne om frit boligvalg forpligter kommunen til at betale, hvis en borger, der opfylder betingelserne for en plejebolig, ønsker at bo i en friplejebolig. Borgeren vælger frit blandt friplejehjemmene og indgår en lejeaftalen med plejehjemmet.

Aftaleforholdet er således mellem borger og friplejehjem, og ikke kommunen.

Det er forvaltningens vurdering, at borgerens krav på frit boligvalg ikke kan gøres betinget af kommunalt fastsatte sociale klausuler eller praktikantkrav. Godkendelse af friplejeboligerne ligger i Socialstyrelsen.

2. Fritvalg inden for hjælpemiddel- og boligændringsområdet

Kontant tilskud til borgerens eget leverandørvalg, Serviceloven § 112 og § 116

Beskrivelse af området

Frit valg på hjælpemiddelområdet indebærer, at borgere, der får bevilget et hjælpemiddel har mulighed for selv at købe et andet eller et dyrere hjælpemiddel. Det er dog en betingelse at det ønskede hjælpemiddel opfylder de faglige specifikationer og krav til egnethed, som kommunen har opstillet i forbindelse med bevillingen.

I forhold til boligændringer yder kommunen hjælp til indretning af bolig til personer med varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, når indretningen er nødvendig for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for den pågældende. En person, der er tilkendt hjælp, kan vælge at benytte en anden håndværker end den, som kommunen peger på. I så fald kan refusionen ikke være højere det beløb kommunen kunne have fået udført boligindretningen for hos den håndværker, som kommunen har valgt.

LETTs bemærkninger

Serviceloven §§ 112, stk. 3 giver borgeren mulighed for at vælge et hjælpemiddel fra en anden leverandør, end de leverandører kommunen har indgået leverandørkontrakter med. Formålet med Serviceloven er at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten. Et krav om at borgeren alene kan foretage sit frie valg mellem leverandører, som anvender de omtalte klausuler, synes derfor at være i strid med lovens formål.

Betinges tilskuddet til borgeren af, at leverandøren af hjælpemidlet anvender sociale klausuler og klausuler om løn- og ansættelsesvilkår, vil borgerens frie valg risikere at blive væsentligt begrænset, hvilket heller ikke er i overensstemmelse med loven.

Serviceloven § 116, stk. 2 giver borgeren mulighed for frit at vælge håndværker til boligindretning. Borgerens ret til at vælge en anden håndværker, end den kommunen har valgt, er betinget af, at den valgte håndværker er faglært og momsregistreret, jf. bekendtgørelse nr. 1076 af 14. september 2010 § 1, stk. 2. Der stilles således allerede krav til den af borgeren valgte håndværker. Et krav om at borgerens tilskud betinges af, at håndværkeren (leverandøren) gør brug af sociale klausuler og klausuler om løn- og ansættelsesvilkår må ligesom oven for anses for at være uforeneligt med lovens formål.

Såfremt borgeren opfylder de øvrige betingelser i lovgivningen til modtagelse af tilskud, må kommunens krav til anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn og arbejdsvilkår ikke forhindre borgerens ret til modtagelse af dette tilskud. Kommunen kan således ikke betinge borgerens frie valg af anvendelse af disse klausuler. Det vil være uforeneligt med Servicelovens formål, ligesom der vil være risiko for, at det frie valg bliver illusorisk.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Det er forvaltningens vurdering, at borgerens krav på frit leverandørvalg ikke kan gøres betinget af kommunalt fastsatte sociale klausuler eller praktikantkrav. Aftaleforholdet er mellem borger og leverandør, og ikke kommunen.

3. Borgerens adgang til at ansætte hjælper til personlig og praktisk hjælp

Kontant tilskud, Serviceloven §§ 95-96, jf. § 83

Beskrivelse af området

Serviceloven giver mulighed for, at kommunen som alternativ til den almindelige hjemmeplejeordning kan bevilge borgerstyret personlig assistance (BPA) til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Formålet med hjælpen er, at den pågældende kan leve et så almindeligt liv som muligt.

LETTs bemærkninger

Kommunen kan i medfør af Serviceloven §§ 95, stk. 1 og 96, stk. 1 udbetale tilskud til hjælp, som borgeren selv antager. Tilskud til ansættelse betinges af, at tilskudsmodtageren kan fungere som arbejdsleder og arbejdsgiver for hjælperne, jf. §§ 95, stk. 4 og 96, stk. 2.

Borgerstyret personlig assistance (BPA-ordningen) er nærmere beskrevet i Vejledning nr. 7 til Serviceloven. Det er i medfør heraf og i medfør af loven tilskudsmodtager, og ikke borgeren, der skal opfylde arbejdsgiverkravet.

Der findes ikke direkte i lovgivning på området bestemmelser, der hindrer anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår for BPA-arbejdsgiveren.

I de tilfælde hvor borgeren vælger at antage en privat virksomhed til at agere som arbejdsgiver for hjælperne, kan muligheden for at anvende sådanne klausuler overvejes. I overvejelsen må det imidlertid medtages, at borgeren fortsat er den reelle modtager af tilskuddet på trods af, at modtageren af selve udbetalingen er den private virksomhed. Der vil derfor være en risiko for, at et krav om brug af klausuler på området i visse tilfælde vil være uforeneligt med Servicelovens formål, ligesom kravet i visse tilfælde vil kunne forhindre borgerens ret til tilskud.

Det synes som udgangspunkt at være juridisk muligt at stille krav til tilskudsmodtager om brug af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, når der er tale om en privat virksomhed som tilskudsmodtager.

I de tilfælde, hvor tilskudsmodtager ikke er en privat virksomhed, vil krav om sådanne klausuler ikke kunne opretholdes. Det vil være uforeneligt med lovens formål, hvis borgeren ikke kan modtage tilskuddet, fordi borgeren ikke kan opfylde krav om brug af klausuler i ansættelsesforholdet mellem borgeren og hjemmehjælperen.

Herudover vil der være risiko for, at kravet vil forhindre borgerens mulighed for at få tilskud fra kommunen til ansættelse af en hjælper.

Hensigtsmæssigheden i at stille krav om sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår til BPA-arbejdsgiveren er ikke indgået i LETTs juridiske vurdering. Kommunen foretager denne hensigtsmæssighedsvurdering.

Der er på BPA-området indgået overenskomst. Umiddelbart synes det derfor sandsynligt, at der findes tilfælde, hvor borgere i henhold til Serviceloven §§ 95 og 96 har overdraget BPA-arbejdsgiveransvaret til en privat virksomhed eller en borgerstyret forening. Det bemærkes, at regulering ved overenskomster ikke hindrer kommunens anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og ansættelsesvilkår, såfremt kommunen vurderer at anvendelse deraf er hensigtsmæssig.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Borgeren i målgruppen er berettiget til selv at ansætte en eller flere hjælpere efter reglerne herom. Ansættelsesforholdet er mellem borger og plejer, ikke kommunen.

Rammerne for løn- og arbejdsvilkår er i vidt omfang reguleret i lovgivningen, og det er forvaltningens vurdering, at der ikke er rum for at stille kommunalt vedtagne krav om sociale klausuler og/eller praktikpladser i tilknytning til plejerens udførelse af ydelsen for borgeren.

På ældreområdet ydes tilskud til hjælp, som borgeren selv ansætter helt overvejende til borgeren selv eller en pårørende, der herefter står for at sørge for, at hjælpen udføres. Forvaltningen er således ikke bekendt med tilfælde, hvor tilskuddet er blevet anvist til en privat virksomhed.

Det er derfor forvaltningens vurdering, at aftaler med en privat virksomhed om arbejdsgiverfunktion i forhold til udførelse af personlig og praktisk hjælp inden for ældreområdet vil forekomme så sjældent og i så ekstraordinære tilfælde, at det ikke vil være hensigtsmæssigt, at opstille et generelt krav om klausuler.

4. Tilbud om madservice via et madklippekort

Tilskudsordning, Servicelovens regler om fritvalgsbeviser efter § 91 samt bestemmelser om loft for brugerbetaling på madserviceområdet

Beskrivelse af området

Tilskudsordning, hvor borgere, der er visiteret til madservice kan vælge at købe mad hos cvr-registrerede restauranter/take away.

LETTs bemærkninger

Ifølge Servicelovens § 91, stk. 2, nr. 2 kan kommunen tilbyde borgeren et fritvalgsbevis, som giver borgeren adgang til at indgå aftale med en CVR-registreret leverandør af madservice.

Kommunen skal ikke godkende leverandøren, idet borgeren har frit valg.

Der stilles imidlertid krav om, at borgeren selv skal kunne håndtere ordningen. Herudover er kommunen forpligtet til at stille kvalitetskrav til den leverandør, borgeren har valgt, jf. bekendtgørelse

nr. 344 af 26. marts 2013. Ifølge bekendtgørelsen skal kvalitetskravene udgøre en del af den kontraktlige aftale mellem borgerne og de valgte leverandører efter fritvalgsbevisordningen. Kommunens krav til anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår må ikke forhindre borgerens ret til frit at vælge leverandør, når borgeren i øvrigt opfylder betingelserne i lovgivningen for modtagelse af tilskuddet.

Det synes uforeneligt med Servicelovens formål at stille krav til borgeren om, at denne alene kan vælge en leverandør, der opfylder klausulerne. Herudover vil der være risiko for, at borgeren fratages frit leverandørvalg i henhold til bestemmelsen, såfremt kravet opretholdes.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Lovgivningen giver mulighed for, at kommunen kan stille kvalitetskrav om bl.a. personaleforhold.

Det særlige ved madklippekortet er imidlertid en betydelig fleksibilitet og valgfrihed for borgeren, idet pågældende kan vælge at indkøbe (og dermed indgå aftale) med en ny restaurant / take away/ forretning for hvert madkøb.

Det er forvaltningens vurdering, at der ikke er rum for at stille krav om løn- og arbejdsvilkår eller praktikanter i tilknytning til borgerens madindkøb. Da der er tale om en ordning, som borgeren visiteres til efter loven, forudsættes det, at borgerens aftale med leverandøren sker ud fra de kvalitetskrav, som kommunen har fastsat.

Indkøbet foretages mellem borger og restaurant uden kommunes medvirken, hvormed det er borgeren, der administrerer indkøbet / aftalen. Forvaltningen finder det ikke hensigtsmæssigt, hvis borgeren ved indkøb af mad skal forholde sig til kravet om personalets løn- og arbejdsvilkår samt praktikanter.

5. Tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte

Forvaltningen bevilger tilskud på baggrund af kriterier fastsat af Sundheds- og Omsorgsudvalget, Serviceloven § 79.

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen kan efter § 79 iværksætte eller give tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte. Formålet med tilbuddene er at øge og bevare brugernes muligheder for at klare sig selv, f.eks. ved at forebygge forringelse af den fysiske funktionsevne eller social isolation. Som eksempler på generelle aktiverende og forebyggende tilbud kan nævnes aktiviteter i form af besøgsordninger, klubarbejde, undervisning, foredrag, studiekredsarbejde og ældreidræt.

LETTs bemærkninger

I medfør af Serviceloven § 79, stk. 1, kan Kommunalbestyrelsen iværksætte eller give tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte.

Af vejledning nr. 2 til Serviceloven pkt. 16 fremgår, at Kommunalbestyrelsen kan vælge at i) yde økonomisk støtte til tilbuddene, ii) stille et beløb til rådighed, som brugerne selv forvalter eller iii)

stille lokaler til rådighed. Yderligere følger det, at Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt tilbuddene skal iværksættes ved kommunens egen foranstaltning eller overlades til foreninger og organisationer eller til brugerne selv. Vurderingen om anvendelsen af sociale klausuler og klausuler og løn- og arbejdsvilkår afhænger derfor af, hvordan tilbuddet iværksættes.

Serviceoven er som udgangspunkt ikke til hinder for anvendelse af sociale klausuler eller klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Yder kommunen tilskud i medfør af § 79 til brugernes egen organisering af tilbuddet vil en formålsfortolkning af Serviceoven dog medføre, at der ikke kan stilles krav om sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår.

Overlades iværksættelse af tilbuddet til foreninger og organisationer er det derimod ikke samme hensyn, der indgår i vurderingen. Da lovgivningen på området ikke synes at være til hinder for anvendelse af klausuler, kan kommunen stille krav om sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår til foreninger og organisationer, hvis kravene er saglige og konkrete, og kommunen stiller samme krav til kommunens egne institutioner.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

De tilskud, der ydes er generelt af en størrelsesorden og/eller med et indhold, der ikke kan begrunde et generelt krav om praktikpladser på området. Tilskud ydes til konkrete projekter og initiativer og er aktuelt ned til kr. 30.000 årligt. En væsentlig andel af tilskudsmodtagere er endvidere frivillige foreninger, der enten slet ikke eller kun i meget beskedent omfang har ansatte/arbejdsgiverfunktioner, og således ikke potentiale for at være praktisksted.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er forvaltningens vurdering, at Serviceoven § 79 ikke udelukker muligheden for, at der kan stilles krav til løn- og ansættelsesvilkår i forbindelse med bevilling af tilskud. Tilskud gives imidlertid typisk til initiativer, der er baseret på en ulønnet frivillig indsats, hvor klausulen i praksis ikke vil finde anvendelse. Endvidere er der som nævnt i forhold til praktikanter ofte tale om så små tilskud, at klausuler ikke er hensigtsmæssige.

Krav om arbejdsklausuler vil dog kunne indgå i en revision af de nuværende tildelingskriterier, så anvendelse af klausuler vil blive overvejet i tilfælde, hvor det konkret kan være relevant i forhold til en støtteansøgning. Retningslinjeændringerne skal godkendes af Sundheds- og Omsorgsudvalget.

6. Forebyggende og sundhedsfremmende tilbud til borgerne

Samarbejdsaftaler/kontrakter, Sundhedslovens § 119

Beskrivelse af området

Det følger af Sundhedslovens § 119, at kommunen skal skabe rammer for sund levevis for borgerne og etablere forebyggende og sundhedsfremmende tilbud. Opgaverne kan fx omfatte forebyggende

og rehabiliterende tilbud som rygestopkurser, alkoholbehandling, fysisk træning eller kostvejledning. De forskellige initiativer og projekter kan have meget forskellig volumen.

LETTs bemærkninger

Kommunalbestyrelsen etablerer i medfør af Sundhedsloven § 119 forebyggende og sundhedsfremmende tilbud til borgerne.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for borgerrettet forebyggelse. Den patientrettede forebyggelse er en delt opgave mellem kommunalbestyrelsen og regionsrådet. Borgerrettet og patientrettet forebyggelse baserer sig primært på samarbejde med alment praktiserende læger, lokale foreninger, frivillige og private samt med regionen.

I visse tilfælde indgår kommunen mere forpligtende aftaler om leverance af forebyggelsesydelser med private aktører. Det bemærkes, at vurdering om anvendelse af sociale klausuler angår kommunens indgåelse af disse aftaler om konkrete forebyggelsesydelser. Vurderingen vedrører ikke modtageren af det forebyggende og sundhedsfremmende tilbud, idet kontrakt ikke indgås med disse modtagere. I forbindelse med indgåelse af aftaler om levering af konkrete forebyggelsesydelser er det kommunens ansvar at sikre, at ydelsen lever op til de lovgivnings- og kvalitetsmæssige krav. Lovgivningen på området synes herefter ikke at være til hinder for, at kommunen stiller vilkår om anvendelse af sociale klausuler og klausuler til løn- og ansættelsesvilkår i forbindelse med indgåelse af aftaler med private aktører. Kravene skal imidlertid være saglige og konkrete og må ikke være konkurrenceforvridende. Det bemærkes endvidere, at sådanne klausuler ikke må forhindre en høj og ensartet kvalitet i de ydelser borgerne tilbydes, jf. Sundhedsloven § 2, stk. 1, nr. 2.

Kommunen skal sikre, at der bliver foretaget en konkret vurdering af, om det er hensigtsmæssigt og proportionalt at stille krav om sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår på området.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Projekterne vil ofte være af en størrelsesorden og/eller med et indhold, der ikke kan begrunde et generelt krav om praktikpladser på området. Et tilbud til en arbejdsplads om fx "information om motion eller rygestop" vil således ikke kunne bære, at tilbuddet udelukkende gives, hvis virksomheden påtager sig at være praktisksted.

Løn- og arbejdsvilkår

Det er forvaltningens vurdering, at Sundhedslovens § 119 i sig selv ikke er hindrende for, at der kan stilles krav til løn- og ansættelsesvilkår i forbindelse med bevilling af tilskud til forebyggende og sundhedsfremmende tilbud. De aktiviteter, der iværksættes kan – i lighed med de anførte om praktikanter – imidlertid som hovedregel ikke begrunde anvendelse af arbejdsklausuler.

Forvaltningen vil fremadrettet være opmærksom på at vurdere, om der er grundlag for at stille krav om løn- og ansættelsesvilkår i tilfælde, hvor aktiviteter iværksættes med private samarbejdspartnere m.fl.

7. Øvrige bevillinger til OPI samarbejde og andre kommunale (innovations-) projekter mm., hvor midler tilgår private samarbejdspartnere

Samarbejdsaftaler/kontrakter, primært Kommunalfuldmagten, hvorefter kriterierne og handlerummet vurderes fra sag til sag

Beskrivelse af området

Forvaltningen indgår i en række innovationsprojekter bl.a. om velfærdsteknologi i samarbejde med private virksomheder. Der er tale om et område, hvor de forskellige initiativer har meget forskellig volumen.

LETTs bemærkninger

Kommunen har adgang til at foretage visse dispositioner af økonomisk karakter uden egentlig lov-hjemmel (kommunalfuldmagten).

Kommunalfuldmagten er ikke til hinder for, at kommunen ved ydelse af tilskud til de nævnte innovationsprojekter stiller som betingelse, at der anvendes sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår, såfremt de generelle betingelser for at yde tilskud i øvrigt er opfyldt. Det vil sige såfremt i) foranstaltningen tilgodeser en bred kreds af kommunens borgere i henhold til almennyttékriteriet, ii) lokalitetsprincippet er opfyldt og iii) kommunen på baggrund af en afvejning af de kommunale hensyn, der taler henholdsvis for og imod anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som led i kommunens opgavevaretagelse, vurderer, at anvendelsen heraf er hensigtsmæssig.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Som anført af LETT afhænger det af en konkret vurdering, om der kan og bør stilles krav om praktikanter i forbindelse med kommunale initiativer med hjemmel i kommunalfuldmagten. Den nærmere vurdering af, om et krav om praktikanter er mulig og hensigtsmæssig må derfor fremadrettet ske ud fra indholdet af de enkelte projekter.

Løn- og arbejdsvilkår

Der henvises til det anførte om præmisserne for krav om praktikanter, der tilsvarende gælder for krav om løn- og arbejdsvilkår. Det er forvaltningens vurdering, at der i kriterierne for tilskud mm. kan være tilfælde, hvor der vil kunne stilles krav til løn- og ansættelsesvilkår mv. i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftaler/kontrakter mm. Den nærmere vurdering heraf må derfor fremadrettet ske i forbindelse med indgåelse af de konkrete samarbejdsaftaler.

Socialforvaltningen

Opsummering

Områderne under Socialforvaltningen vurderes ikke egnede til gå videre med i undersøgelsen. LETT har på nogle områder vurderet, der er et juridisk rum til at stille sådanne krav. Områderne undtages pga. det af forvaltningen vurderes, at de ved at indføre sociale klausuler/arbejdsklausuler på områderne bliver vanskeligt at sikre, at borgerne får den lovpligtige ydelse med det indhold, som borgeren er berettiget til. For en stor del af områdernes vedkommende, benytter kommunen Tilbudsportalen, herunder dag- og døgntilbud på handicapområdet. Socialtilsynet fører tilsyn med de fleste af tilbud i forhold til om de lever op til de betingelser som er fastsat i bekendtgørelse om Tilbudsportalen. Københavns Kommune har ikke mulighed for at afskære en borgers frie valg med henvisning til sociale klausuler, og det vurderes, at der ikke generelt kan stilles et krav om, at kommunen kun handler med tilbud, som overholder krav om sociale klausuler og arbejdsklausuler.

1. Samværs- og aktivitetstilbud

Serviceoven § 104, egne tilbud/driftsoverenskomst/samarbejdsaftaler/køb af tilbud

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene. Det kan f.eks. være væresteder, b klubber, idrætsskolen etc.

LETTs vurdering

Sociale klausuler (praktikanter mv.):

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene. Tilbuddene kan alt efter hvilke brugergrupper, de især henvender sig til, etableres som væresteder, beskæftigelsesforløb, efterbehandling af alkohol- og stofmisbrug, selvhjælpsgrupperarbejde, rådgivning og opsøgende arbejde, enten organiseret af brugerne selv eller f.eks. af foreninger i samarbejde med brugerne.

Alt efter tilbuddets karakter, f.eks. hvis det er organiseret af brugerne selv, vil der være tilfælde, hvor det efter en formålsfortolkning ikke vil være relevant at inddrage praktikanter eller ledige.

Der er ikke udtrykkelige regler i Serviceoven, som begrænser muligheden for at gøre brug af praktikanter mv. Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Arbejdsklausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter:

Særligt for handicapområdet:

Egne tilbud/tilbud med driftsoverenskomst;

Der er ikke i de indgåede driftsoverenskomster stillet krav om, at institutionerne skal aftage praktikanter. De tilbud, der er indgået driftsoverenskomst med, har for de flestes vedkommende en størrelse, så det er relevant, at de modtager praktikanter, hvilket de også gerne vil og gør i det omfang det er muligt og relevant.

Praktikanter bliver fordelt efter en fordelingsnøgle, som er fremkommet på baggrund af både det kommunale og selvejende tilbuds økonomi, årsværk, og antal borgere. Det gælder både praktikanter fra pædagog-uddannelsen, SOSU-assistent-uddannelsen og elever fra PAU.

Der kan indskrives et krav om beskæftigelse af praktikanter i overenskomster/ samarbejdsaftaler ved næste revision. Det vurderes dog ikke at ændre gældende praksis, hvor der allerede bliver aftaget praktikanter.

Der er i driftsoverenskomsten med de selvejende institutioner generelt stillet krav om, at løn- og andre ansættelsesvilkår for institutionens personale fastsættes i henhold til de bestemmelser, som er fastlagt af KL eller efter forhandling med de organisationer, der har forhandlingsretten for institutionens personale.

Samarbejdsaftale

Der er heller ikke indgået specifik aftale med de tilbud, Borgercenter handicap har samarbejdsaftale med, om praktikanter.

Eksterne leverandører

Det kan være nødvendigt at købe pladser ved eksterne leverandører for at dække borgerens behov. Københavns Kommune køber ikke nødvendigvis alle pladserne hos en ekstern leverandør. Et krav om praktikanter kan medføre, at leverandøren enten ikke ønsker at indgå aftale med om den pågældende borger eller kræver, at Københavns Kommune afholder de evt. udgifter hertil.

Der vurderes ikke som udgangspunkt at være rum i praksis for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi.

Særligt for udsatte/psykiatriområdet

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Fælles for Socialforvaltningen

Såfremt der fremadrettet i forbindelse med driftsoverenskomster og eventuel samarbejdsaftale skal stilles krav hertil hvor det i øvrigt er muligt, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Dette forudsætter dog, at institutionen kan godkendes til at have praktikanter.

Indførelse af et sådant krav på forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune, dette gælder både i forhold til drift og køb af pladser.

Løn- og arbejdsvilkår

Det vurderes, at der i praksis er et meget begrænset rum for at stille krav til løn- og arbejdsvilkår for det fastansatte personale i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale med et selvejende tilbud. Såfremt der fremadrettet skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Indførelse af et sådant krav må forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune, jf. ovenfor.

Som nævnt kan der være tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre ekstra administrativt arbejde i Københavns kommune.

Det kan dog ikke udelukkes, at en politisk beslutning om at der skal stilles flere krav i forbindelse med kontrakter af denne type evt. kan medføre øgede omkostninger. Det skal dog samtidig bemærkes, at Socialforvaltningen ikke har oplevet sager, hvor der er problemer med at eksterne leverandører af § 104 ikke har overholdt alm. løn- og arbejdsvilkår.

2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer

Egne tilbud /selvejende med driftsoverenskomst

Beskrivelse af området

§ 107. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det. *Stk. 2.* Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold 1) til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller for pleje, eller som i en periode har behov for særlig behandlingsmæssig støtte,

og 2) til personer med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Vejledning nr. 4 til Serviceloven indeholder en beskrivelse af det omfattende regelsæt, der gælder generelt for botilbud mv. til voksne. Gennemgangen omfatter de konkrete lovbestemmelser med tilhørende bekendtgørelser og vejledninger, idet reglerne om socialtilsyn i et vist omfang er inddraget, herunder Socialstyrelsens kvalitetsmodel for socialtilsyn. Socialtilsynet godkender og fører driftsorienteret tilsyn med sociale tilbud, blandt andet døgntilbud efter Serviceloven §§ 107-110.

Det er en forudsætning for socialtilsynets godkendelse af et tilbud, at tilbuddet efter en samlet vurdering har den fornødne kvalitet og økonomiske bæredygtighed. Vurderingen foretages i overensstemmelse med reglerne om socialtilsyn samt Socialstyrelsens kvalitetsmodel for socialtilsyn.

Når socialtilsynet har godkendt tilbuddet, skal tilbuddet registreres på Tilbudsportalen.

Tilbudsportalen indeholder en oversigt over alle kommunale, regionale og godkendte private tilbud, samt en indholdsmæssig beskrivelse af tilbuddene. Tilbudsportalen har til formål at give et samlet overblik over de tilbud, der er til rådighed for kommunerne. De oplysninger, der skal indberettes til Tilbudsportalen, skal give et overblik over, hvilken indsats man kan forvente ved at visitere en borger til det pågældende tilbud.

Tilbudsportalen er tilgængelig både for kommunen og borgeren, så borgeren og pågældendes pårørende også har mulighed for følge med i, hvilke tilbud der bedst passer til borgerens behov. Det er en betingelse for den kommunale visitation til foranstaltninger og tilbud, der er omfattet af Servicelovens § 14, stk. 1, at tilbuddet er optaget i Tilbudsportalen.

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Socialtilsynet skal i forbindelse med det driftsorienterede tilsyn påse, at de sociale tilbud lever op til gældende kvalitetsstandarder. Det fremgår af Socialstyrelsens kvalitetsmodel for Socialtilsyn, kriterium 9, at tilbuddets daglige drift skal varetages kompetent.

Af indikator 9.a fremgår, at borgerne i forhold til deres behov skal have tilstrækkelig kontakt til personale med relevante kompetencer. Af indikator 9.b fremgår, at personalegennemstrømningen på tilbuddet er ikke må være på højere niveau end sammenlignelige arbejdspladser. Af kvalitetsmodellens kriterium 10 fremgår, at tilbuddets medarbejdere skal besidde relevante kompetencer i forhold til målgruppens behov og tilbuddets metoder. Af indikator 10 a fremgår, at medarbejdergruppen samlet set skal have relevant uddannelse, opdateret viden og erfaring med målgruppen og tilbuddets metoder.

Det er således i den af Socialstyrelsen udarbejdede kvalitetsmodel forudsat, at medarbejdere på sociale døgntilbud skal have en høj faglig standard.

For at et socialt døgntilbud skal kunne leve op til indikatorerne i kvalitetsmodellen må det være en forudsætning, at størstedelen af tilbuddets personale har relevant uddannelsesmæssig baggrund og erfaring. Det er endvidere en forudsætning, at der er en vis stabilitet i medarbejdergruppen, hvilket ikke vil være tilfældet for medarbejdere ansat i praktik. Hvis det sociale døgntilbud ikke efter socialtilsynets opfattelse har den fornødne kvalitet mv., kan socialtilsynet afvise at godkende tilbuddet.

De nævnte forhold betyder, at muligheden for at gøre brug af praktikanter/ledige i sociale døgntilbud må være forholdsvis begrænset. Navnlig kravene til den samlede medarbejdersammensætning må indebære, at muligheden for at benytte praktikanter/ledige kun kan omfatte større tilbud med et højt medarbejderantal.

Af vejledning nr. 1 til Serviceloven, pkt. 81, fremgår, at der ikke kan stilles krav til medarbejdere ved private opholdssteder, behandlingstilbud og botilbud, der rækker videre end de krav, som stilles til medarbejdere ved tilsvarende kommunale tilbud.

Kommunen kan derfor kun stille krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Det skal understreges, at økonomiske hensyn er et blandt andre hensyn, der skal indgå i den samlede vurdering i et tilbuds egnethed. Er to tilbud fuldstændig ens, skal det billigste vælges.

Arbejdsklausuler

Der er ikke noget lovgivningsmæssigt til hinder for brug af arbejdsklausuler i sociale tilbud. Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der er ikke i de indgåede driftsoverenskomster stillet krav om, at institutionerne skal aftage praktikanter, men de aftager allerede praktikanter i dag i det omfang det er muligt og relevant.

Praktikanter bliver fordelt efter en fordelingsnøgle, som er fremkommet på baggrund af både det kommunale og selvejende tilbuds økonomi, årsværk, og antal borgere. Det gælder både praktikanter fra pædagog-uddannelsen, SOSU-assistent-uddannelsen og elever fra PAU.

Forvaltningen oplever ikke problemer med at få afsat praktikanter. Det er aftalt med uddannelsesstederne, at bo- og dagtilbudsområdet kun aftager praktikanter/elever der er fyldt 18 år.

Der kan indskrives krav om beskæftigelse af praktikanter i overenskomster ved næste revision af driftsoverenskomsterne. Det vurderes dog ikke, at ændre gældende praksis, hvor der allerede bliver aftaget praktikanter.

Der er i driftsoverenskomsten med de selvejende institutioner generelt stillet krav om, at løn- og andre ansættelsesvilkår for institutionens personale fastsættes i henhold til de bestemmelser, som

er fastlagt af KL eller efter forhandling med de organisationer, der har forhandlingsretten for institutionens personale. Der er ikke erfaring eller viden om, at dette ikke bliver fulgt.

På udsatte/psykiatriområdet er der ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Det vurderes ikke at være hensigtsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi. Dertil kommer, at der ofte vil være tale om, at Københavns Kommune køber en eller nogle få pladser ud af mange på et sted, og særlige krav fra Københavns Kommune om praktikanter vil kunne medføre, at egnede tilbud i forhold til borgerens problemer fravælger samarbejdet med Københavns Kommune.

Såfremt Socialudvalget beslutter, at der skal indføres af et sådant krav må det forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune, både i forhold til drift og køb/salg af pladser.

Løn- og arbejdsvilkår

Socialforvaltningen er forpligtet til at benytte tilbud, der er noteret på Tilbudsportalen. Tilbuddets takster fremgår også heraf. Der er mulighed for at differentiere takster efter indsatsens omfang. Der kan indgås en kontrakt i forbindelse med køb/salg af indsats og aftaler i forhold til den konkrete takst for den pågældende indsats til den pågældende borger med udgangspunkt i den vejledende takst på Tilbudsportalen.

Borgeren skal tilbydes et tilbud blandt de egnede tilbud på Tilbudsportalen. Dette sker ud fra en konkret og individuel vurdering af borgerens behov og ud fra faglige og økonomiske hensyn. LETT har vurderet rækkevidden af de økonomiske hensyn, hvor der vurderes, at være rum for at stille krav til sociale klausuler/arbejdsklausuler, men dog således, at kommunen skal vælge det billigste, hvis to tilbud er ens. I forhold til vurderingen af om et tilbud er egnet er der formentlig ikke en lignende adgang til at inddrage betragtninger om, hvorvidt stedet overholder sociale klausuler. Parallelt hermed skal det videre nævnes, at det ikke er muligt at afskære borgeren fra at bruge sit frie valg med henvisning til sociale klausuler.

Der vurderes ikke efter lovgivningen umiddelbart at være noget til hinder for, at der stilles krav til løn- og arbejdsvilkår, men det vurderes, at et sådant krav vil have begrænset betydning, jf. ovenstående. Det kan ikke udelukkes, at en politisk beslutning om at der skal stilles flere krav i forbindelse med kontrakter af denne type evt. kan medføre øgede omkostninger. I forbindelse med en kommende genforhandling / revision af indgået overenskomst, vil en præcisering af krav til både løn- og ansættelsesforhold og praktikpladser kunne vurderes og eventuelt indsat.

Herudover kan der opstå den situation, at Københavns Kommunes egne tilbud og driftsoverenskomster bliver dyrere, hvorfor det risikeres, at det bliver vanskeligere at benytte egne tilbud, da kravene vil give sig udslag i prisen. I så fald vil disse tilbud blive mindre "konkurrencedygtige" pga. det kan medføre øgede udgifter hertil.

Som ovenfor nævnt kan der også være tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Det vurderes derfor, at der i praksis er et meget snævert rum for at stille krav til løn- og arbejdsvilkår.

Såfremt Socialudvalget beslutter, at der skal indføres et sådant krav må det forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune, både i forhold til drift og køb/salg af pladser.

Ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre ekstra administrativt arbejde i Københavns kommune.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, herunder henvisning til, at der alene anvendes private tilbud, som er opført i Tilbudsportalen, at det vil være mindre hensigtsmæssigt på dette område at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn.

3. Længerevarende botilbud til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Serviceoven § 108, (længerevarende botilbud kan også etableres efter Almenboliglovens § 105)

Egne tilbud /selvejende med driftsoverenskomst

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Der henvises til de generelle bemærkninger under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk For varige tilbud efter § 108 gælder endvidere, at den berettigede persongruppe har frit valg til at vælge mellem tilbuddene på Tilbudsportalen. Bestemmelser, der fastsætter krav om beskæftigelse af praktikanter og ledige må ikke føre til, at det frie valg blandt tilbuddene begrænses. Det bemærkes i den sammenhæng også, at hvis et socialt døgntilbud er godkendt af socialtilsynet, har tilbuddet krav på at blive optaget i Tilbudsportalen.

Hvis borgeren vælger et tilbud, som afviser at anvende praktikanter/ledige til opgavevaretagelsen, vil kommunen næppe inden for rammerne af de almindelige forvaltningsretlige principper om saglighed mv. kunne foretage sig noget for at forhindre borgeren i at blive indskrevet i det pågældende tilbud.

Det skal understreges, at økonomiske hensyn er et blandt andre hensyn, der skal indgå i den samlede vurdering i et tilbuds egnethed. Er to tilbud fuldstændig ens, skal det billigste vælges.

Arbejdsklausuler

Der er ikke noget lovgivningsmæssigt til hinder for brug af arbejdsklausuler i sociale tilbud. Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner. For så vidt angår borgerens frie valg af tilbud, henvises til vores bemærkninger vedrørende sociale klausuler netop ovenfor.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der er ikke i de indgåede driftsoverenskomster stillet krav om, at institutionerne skal aftage praktikanter, men de aftager allerede praktikanter i dag i det omfang det er muligt og relevant.

Praktikanter bliver fordelt efter en fordelingsnøgle, som er fremkommet på baggrund af både det kommunale og selvejende tilbuds økonomi, årsværk, og antal borgere. Det gælder både praktikanter fra pædagoguddannelsen, SOSU-assistentuddannelsen og elever fra PAU.

Forvaltningen oplever ikke problemer med at få afsat praktikanter. Det er aftalt med uddannelsesstederne, at bo- og dagtilbudsområdet kun aftager praktikanter/elever der er fyldt 18 år.

Der kan indskrives krav om beskæftigelse af praktikanter i overenskomster ved næste revision af driftsoverenskomsterne. Det vurderes dog ikke, at ændre gældende praksis, hvor der allerede bliver aftaget praktikanter.

Der er i driftsoverenskomsten med de selvejende institutioner generelt stillet krav om, at løn- og andre ansættelsesvilkår for institutionens personale fastsættes i henhold til de bestemmelser, som er fastlagt af KL eller efter forhandling med de organisationer, der har forhandlingsretten for institutionens personale. Der er ikke erfaring eller viden om, at dette ikke bliver fulgt.

På udsatte/psykiatriområdet er desuden ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad, benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Indførelse af et sådant krav forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Løn- og arbejdsvilkår

Det vurderes, at der er et snævert rum til at præcisere forpligtelsen til at sikre løn- og ansættelsesvilkår i forbindelse med revision af driftsoverenskomsterne, men at det ikke vil ændre noget i forhold til gældende praksis.

Der er dels tale om driftsoverenskomster om brug af samtlige pladser med en selvejende institution, der driver et § 108-tilbud eller et tilbud efter Almenboliglovens § 105 (almene plejeboliger). Det er de samme forhold, der gør sig gældende i forhold til aftaler og rum for ændringer.

Socialforvaltningen er forpligtet til at benytte tilbud, der er noteret på Tilbudsportalen. Tilbuddets takster fremgår også heraf. Der er mulighed for at differentiere takster efter indsatsens omfang. Der kan indgås en kontrakt i forbindelse med køb/salg af indsats og aftaler i forhold til den konkrete takst for den pågældende indsats til den pågældende borger med udgangspunkt i den vejledende takst på Tilbudsportalen.

Socialforvaltningen er forpligtet til at benytte tilbud, der er noteret på Tilbudsportalen. Tilbuddets takster fremgår også heraf. Der er mulighed for at differentiere takster efter indsatsens omfang. Der kan indgås en kontrakt i forbindelse med køb/salg af indsats og aftaler i forhold til den konkrete takst for den pågældende indsats til den pågældende borger med udgangspunkt i den vejledende takst på Tilbudsportalen.

Borgeren skal tilbydes et tilbud blandt de egnede tilbud på Tilbudsportalen. Dette sker ud fra en konkret og individuel vurdering af borgerens behov og ud fra faglige og økonomiske hensyn. LETT har vurderet rækkevidden af de økonomiske hensyn, hvor der vurderes, at være rum for at stille krav til sociale klausuler/arbejdsklausuler, men dog således, at kommunen skal vælge det billigste, hvis to tilbud er ens. I forhold til vurderingen af om et tilbud er egnet er der formentlig ikke en lignende adgang til at inddrage betragtninger om, hvorvidt stedet overholder sociale klausuler. Parallelt hermed skal det videre nævnes, at det ikke er muligt at afskære borgeren fra at bruge sit frie valg med henvisning til sociale klausuler.

Der vurderes ikke efter lovgivningen umiddelbart at være noget til hinder for, at der stilles krav til løn- og arbejdsvilkår, men det vurderes, at et sådant krav vil have begrænset betydning, jf. ovenstående. Det kan dog ikke udelukkes, at en politisk beslutning om at der skal stilles flere krav i forbindelse med kontrakter af denne type evt. kan medføre øgede omkostninger i forbindelse med en kommende genforhandling/revision af indgået driftsoverenskomst, vil en præcisering af krav til både løn- og ansættelsesforhold og praktikpladser kunne vurderes og eventuelt indsat.

Herudover kan der opstå den situation, at Københavns Kommunes egne tilbud og driftsoverenskomster bliver dyrere, hvorfor det risikeres, at det bliver vanskeligere at benytte egne tilbud, da kravene vil give sig udslag i prisen. I så fald vil disse tilbud blive mindre "konkurrencedygtige" pga. det kan medføre øgede udgifter hertil.

Som ovenfor nævnt kan der også være tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Såfremt Socialudvalget beslutter, at der skal indføres et sådant krav må det forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune, både i forhold til drift og køb/salg af pladser.

Desuden nævnes, at der skal ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre ekstra administrativt arbejde i Københavns kommune.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, at det vil være mindre hensigtsmæssigt på dette område at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn.

4. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer

Køb af enkeltpladser/samarbejdsaftale, Serviceloven § 107

Beskrivelse af området

Se ovenstående beskrivelse vedr. § 107 i punkt 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Socialforvaltningen kan ud fra en individuel vurdering købe en enkelt plads til en borger.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Det er forskelligt, om de private tilbud har praktikanter. Det afhænger bl.a. af størrelsen af det enkelte tilbud. Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale skal stilles krav hertil, skal dette beslutes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Dette forudsætter dog, at institutionen kan godkendes til at have praktikanter.

Indførelse af et sådant krav må forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune. Der er desuden risiko for, at institutionen ved krav om praktikanter ikke vil indgå aftale med kommunen. Dette kan blive et problem i forhold til at finde et passende botilbud til den konkrete borger.

Socialforvaltningen køber enkeltpladser, afhængig af den enkelte brugers behov. Der vælges alene tilbud, som er anført i Tilbudsportalen, og som sådan er godkendt af Socialtilsynet. Det anses for vanskeligt i den forbindelse med køb af en enkelt plads at stille krav til institutionens personaleforhold.

Løn- og arbejdsvilkår

De private tilbud har som hovedregel selv udarbejdet aftaler. Her får personalet ofte ens løn, uanset uddannelsesmæssig baggrund. Lønnen ligger som regel noget højere end de almindelige overenskomster. Arbejdstidsreglerne er ofte hovedårsagen til udarbejdelse af egne aftaler pga. et ønske fra personalet om at arbejde flere døgn i træk.

Socialforvaltningen køber enkeltpladser, afhængig af den enkelte brugers behov. Der vælges alene tilbud, som er anført i Tilbudsportalen, og som sådan er godkendt af Socialtilsynet. Det anses for vanskeligt i den forbindelse med køb af en enkelt plads at stille krav til institutionens personaleforhold.

Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området.

Indførelse af et sådant krav på forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Der er desuden risiko for, at institutionen ved konkrete krav til løn- og arbejdsvilkår ikke vil indgå en sådan aftale med kommunen. Dette kan betyde, at det bliver et problem at finde et passende botilbud til den konkrete borgeren.

Ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre en ekstra administrativ indsats i Københavns kommune.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, herunder henvisning til, at der alene anvendes private tilbud, som er opført i Tilbudsportalen at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i private §107-botilbud at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

Socialforvaltningens bemærkninger

Borgercenter Handicap er ifølge Servicelovens § 14 forpligtet til i alle tilfælde at benytte sig af tilbud, som er godkendt og registreret på Tilbudsportalen. Det er således alene de botilbud, som er registreret i Tilbudsportalen, som Københavns Kommune kan tilbyde sine borgere.

Tilbudsportalens formål er at sikre sammenlignelige oplysninger om de registrerede tilbud herunder oplysninger om tilbuddenes målgrupper, metoder, økonomi (takster), resultater og tilsyn. Formålet er ligeledes at understøtte lige konkurrence mellem private og offentlige leverandører.

I tilfælde af, at der anvendes midlertidige botilbud ved ekstern leverandør, er der mulighed for at differentiere i takster efter indsatsens omfang. Der kan ligeledes indgås en kontrakt i forbindelse med køb/salg af indsats og aftaler i forhold til den konkrete takst for den pågældende indsats til den pågældende borger med udgangspunkt i den vejledende takst på Tilbudsportalen.

Praktikanter

Der vil ofte være u hensigtsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uproportionalt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi. Dertil kommer, at der ofte vil være tale om, at Køben-

havns Kommune køber en, eller nogle få pladser ud af mange på et bosted, og særlige krav fra Københavns Kommune om praktikanter vil kunne medføre, at ellers egnede tilbud i forhold til borgere-rens problemer, vil fravælge samarbejdet med Københavns Kommune.

Dertil kommer, at det er forskelligt, om de private tilbud har praktikanter. Det afhænger bl.a. af størrelsen af det enkelte tilbud. Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Dette forudsætter dog, at institutionen kan godkendes til at have praktikanter.

Indførelse af et sådant krav må forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune. Der er desuden risiko for, at institutionen ved krav om praktikanter ikke vil indgå aftale med kommunen jf. ovenfor. Dette kan blive et problem i forhold til at finde et passende botilbud til den konkrete borger.

Socialforvaltningen køber enkeltpladser, afhængig af den enkelte brugers behov. Der vælges alene tilbud, som er anført i Tilbudsportalen, og som sådan er godkendt af Socialtilsynet. Det anses for vanskeligt i den forbindelse med køb af en enkelt plads at stille krav til institutionens personaleforhold.

Løn- og arbejdsvilkår

Krav til løn- og arbejdsvilkår vil skulle stilles i den enkelte kontrakt med det midlertidige botilbud. Her bemærkes, at kravet vil i række videre end det grundlag Socialtilsynet har godkendt tilbuddene på. Det må dog forventes, at en politisk beslutning om, at der skal stilles flere krav i forbindelse med kontrakter af denne type evt. vil medføre øgede omkostninger eller kan medføre, at tilbuddet ikke ønsker at tage imod den pågældende borger.

Socialforvaltningen køber enkeltpladser afhængig af den enkelte brugers behov. Der vælges alene tilbud, som er anført i Tilbudsportalen, og som sådan er godkendt af Socialtilsynet. Det anses for vanskeligt i den forbindelse med køb af en enkelt plads at stille krav til institutionens personaleforhold.

Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området.

Indførelse af et sådant krav på forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Der er desuden risiko for, at institutionen ved konkrete krav til løn- og arbejdsvilkår ikke vil indgå en sådan aftale med kommunen, da det bliver for administrativt besværligt at tage imod borgere fra Københavns Kommune. Dette kan betyde, at det bliver et problem at finde et passende botilbud til den konkrete borger.

Ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår desuden spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre en ekstra administrativ indsats i Københavns Kommune.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETT's vurderinger, herunder henvisning til, at der alene kan anvendes tilbud, som er opført i Tilbudsportalen at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i eksterne § 107-botilbud at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn- og arbejdsforhold.

5. Længerevarende botilbud til personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Samarbejdsaftale, Køb af enkeltpladser Serviceloven § 108 og Almenboliglovens § 105

Beskrivelse af området

Se ovenstående beskrivelse vedr. § 108 punkt 3. Længerevarende botilbud til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Socialforvaltningen kan ud fra en individuel vurdering købe en enkelt plads til en given bruger

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer og nr. 3. Længerevarende botilbud til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der er på psykiatri- og udsatte området ofte er tale om private organisationer, som af ideologiske grunde, i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale, skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Dette forudsætter dog, at institutionen kan godkendes til at have praktikanter. Indførelse af et sådant krav på forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Der vurderes ikke som udgangspunkt at være rum for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi. Dertil kommer, at der ofte vil være tale om, at Københavns Kommune køber en eller nogle få pladser ud af mange på et sted, og særlige krav fra Københavns Kommune om praktikanter vil kunne medføre, at egnede tilbud i forhold til borgerens problemer fravælger samarbejdet med Københavns Kommune.

Løn- og arbejdsvilkår

Som ovenfor nævnt er for de selvejende tilbud tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad også kan benytte sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, herunder henvisning til, at der alene anvendes private tilbud, som er opført i Tilbudsportalen at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i private § 108-botilbud at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

Socialforvaltningen er forpligtet til at benytte tilbud, der er noteret på Tilbudsportalen. Tilbuddets takster fremgår også heraf. Der er mulighed for at differentiere takster efter indsatsens omfang. Der kan indgås en kontrakt i forbindelse med køb/salg af indsats og aftaler i forhold til den konkrete takst for den pågældende indsats til den pågældende borger med udgangspunkt i den vejledende takst på Tilbudsportalen.

Der henvises i øvrigt til bemærkninger under punkt 4. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

6. Kvindekrisecentre

Køb af enkeltpladser, Serviceloven § 109

Beskrivelse af området

Et kvindekrisecenter er et midlertidigt botilbud til de kvinder, der har været udsat for vold. Optagelse i et kvindekrisecenter sker akut, og ofte ved at kvinden selv henvender sig på stedet. Der kræves ikke henvisning hertil eller forud indgået aftale om køb af plads. Der kræves alene, at institutionen står anført i Tilbudsportalen.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Der henvises til de generelle bemærkninger under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Der er ikke udtrykkelige regler i Serviceloven, som begrænser muligheden for at gøre brug af praktikanter mv. Efter bekendtgørelsen om kvalitetsstandard for kvindekrisecentre skal kommunen beskrive den overordnede målsætning på kvindekrisecentre, herunder kompetenceniveau og efter-/videreuddannelse af personale med henblik på at udvikle og vedligeholde personalets faglige kvalifikationer, jf. også vejledning nr. 4, pkt. 159. Der indgår ikke en forpligtelse til at beskæftige praktikanter og ledige.

Der kræves ikke en visitation fra kommunen for at blive optaget på et kvindekrisecenter. Kvinden kan således frit rette henvendelse til kvindekrisecentret om optagelse. Bestemmelser, der fastsæt-

ter krav om beskæftigelse af praktikanter og ledige må ikke føre til, at det frie valg blandt tilbudene begrænses. Det bemærkes i den sammenhæng også, at hvis et kvindecener er godkendt af socialtilsynet, har tilbuddet krav på at blive optaget i Tilbudsportalen.

Hvis kvinden vælger et tilbud, som afviser at anvende praktikanter/ledige til opgavevaretagelsen, vil kommunen næppe inden for rammerne af de almindelige forvaltningsretlige principper om saglighed mv. kunne foretage sig noget for at forhindre kvinden i alligevel at lade sig indskrive i det pågældende tilbud.

Arbejdsklausuler

Der er ikke noget lovgivningsmæssigt til hinder for brug af arbejdsklausuler i sociale tilbud. For så vidt angår borgerens frie valg af tilbud, henvises til vores bemærkninger vedrørende sociale klausuler netop ovenfor.

Socialforvaltningens bemærkninger

Optagelse i et kvindekrisecenter sker akut, og ofte ved at kvinden selv henvender sig på stedet. Ifølge loven er det institutionslederen, som vurderer, om kvinden tilhører målgruppen for botilbuddet. Dvs. der kræves ikke henvisning hertil eller forud indgået aftale om køb af plads. Der kræves alene, at institutionen står anført i Tilbudsportalen. Dette vanskeliggør krav til institutionen om praktikanter og løn- og ansættelsesforhold.

Herudover gælder:

Praktikanter

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Løn- og arbejdsvilkår

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Da forvaltningen ofte først får kendskab til, at en borger er optaget på et privat/selvejende kvindekrisecenter, når dette er sket, er der ikke mulighed for forlods at kræve, at institutionen tager praktikanter eller at stille krav til arbejds- og lønvilkår.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, herunder henvisning til, at der alene anvendes private tilbud, som er opført i Tilbudsportalen at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i private § 108-botilbud at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

7. Herberger

Køb af enkeltpladser, Serviceloven § 110

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig egen bolig, og som har behov for botilbud og tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp. (herberger/botilbud for hjemløse). Optagelse i et herberg/botilbud til hjemløse kan ske akut, og ofte ved at borgeren selv henvender sig på stedet. Der kræves ikke henvisning hertil eller forud indgået aftale om køb af plads. Der kræves alene, at institutionen står anført i Tilbudsportalen.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Der henvises til de generelle bemærkninger under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Der er ikke udtrykkelige regler i Serviceloven, som begrænser muligheden for at gøre brug af praktikanter mv. på forsorgshjem/herberg. Optagelse på forsorgshjem mv. kan ske ved direkte henvendelse (selvmøderprincippet) uden kommunal visitation. For så vidt angår borgerens frie valg af tilbud henvises til pkt. nr. 6. Kvindekrisecentre.

Arbejds klausuler

Der henvises til bemærkningerne til pkt. nr. 6. Kvindekrisecentre.

Socialforvaltningens bemærkninger

Optagelse i et herberg/forsorgshjem sker ofte akut og ofte ved, at borgeren selv henvender sig på stedet. Ifølge loven er det institutionslederen, som vurderer, om borgeren tilhører målgruppen for botilbuddet. Dvs. der kræves ikke henvisning hertil eller forud indgået aftale om køb af plads. Der kræves alene, at institutionen står anført i Tilbudsportalen. Det vanskeliggør krav til institutionen om praktikanter og løn- og ansættelsesforhold.

Herudover gælder:

Praktikanter

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Løn- og arbejds vilkår

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Da forvaltningen ofte først får kendskab til, at en borger er optaget på et privat/selvejende herberg/ forsorgshjem, når dette er sket, er der ikke mulighed for forlods at kræve, at institutionen tager praktikanter eller at stille krav til arbejds- og lønvilkår.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, herunder henvisning til, at der alene anvendes private tilbud, som er opført i Tilbudsportalen at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i private § 108-botilbud at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

8. Lægelig behandling efter Sundhedslovens § 142

Samarbejdsaftale, Sundhedsloven § 142

Beskrivelse af området

Vederlagsfri lægelig behandling med afhængighedsskabende lægemidler til stofmisbrugere.

LETTs bemærkninger

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Sundhedslovens § 142 begrænser ikke muligheden for at gøre brug af praktikanter mv. Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Arbejdsklausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner. En person, som er visiteret til stofmisbrugsbehandling har frit valg mellem offentlige og private institutioner. Krav om brug af praktikanter mv. må ikke begrænse valgfriheden.

Socialforvaltningens bemærkninger

Det vil formentligt teoretisk være muligt, at stille krav om både praktikanter samt løn- og ansættelsesvilkår til behandlingssteder, som Københavns Kommune indgår samarbejdsaftaler med.

Det vil alene være muligt at stille nævnte krav til de behandlingssteder, som vi indgår aftale om behandling med, såsom Classensgade, Thuresensgade og Broen. I praksis er de to sidstnævnte dog alene bemandede med praktiserende læger, hvorfor det kan være svært at forestille sig, at disse skulle antage praktikanter.

Det skal bemærkes, at der er frit valg for borgerne mht. den lægefaglige behandling, og det vil således ikke være muligt at stille krav til eksempelvis KABS eller andre lignende steder, som borgeren vælger at modtage behandling i.

Det skal endvidere bemærkes, at Socialforvaltningen aktuelt er i gang med afvikle samarbejdet med nogle af de nævnte lægeklinikker.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde at der i praksis ikke er grundlag for at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

9. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling, ambulant- og dagbehandling

Køb af enkeltpladser, Serviceloven § 101

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere. En person, som er visiteret til behandling, kan vælge at blive behandlet i et andet offentligt behandlingstilbud eller privat behandlingstilbud af tilsvarende karakter, som der er visiteret til.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Der henvises til de generelle bemærkninger under pkt. nr.2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer om socialtilsynet og Socialstyrelsens kvalitetsmodel. Det fremgår heraf, at muligheden for at gøre brug af praktikanter/ledige i sociale døgntilbud må være forholdsvis begrænset. Navnlig kravene til den samlede medarbejdersammensætning må indebære, at muligheden for at benytte praktikanter/ledige kun kan omfatte større tilbud med et højt medarbejderantal.

Det følger af bekendtgørelse om kvalitetsstandard for social behandling for stofmisbrug og vejledning nr. 5 til Serviceloven, pkt. 194, at kommunen skal fastsætte en kvalitetsstandard, der bl.a. skal beskrive personalesammensætningen og deres faglige baggrund, herunder kompetenceniveau og efter-/videreuddannelse med henblik på udvikling og vedligeholdelse af personalets faglige kvalifikationer. Der indgår ikke i kommunens aktuelle kvalitetsstandard en forpligtelse til at beskæftige praktikanter og ledige.

En person, som er visiteret til stofmisbrugsbehandling har frit valg mellem offentlige og private institutioner. Krav om brug af praktikanter mv. må ikke begrænse valgfriheden.

Kommunen vil formentlig godt inden for rammerne af de almindelige forvaltnings- og kommunalretlige regler kunne beslutte, at man i første omgang visiterer misbrugere til tilbud, som beskæftiger praktikanter/ledige.

Kommunen vil dog være forpligtet til (objektivt) at vejlede borgeren om muligheden for at vælge at andet tilbud. Hvis borgeren imidlertid efterfølgende beder om flytning til et tilbud, som ikke beskæftiger praktikanter/ledige, vil kommunen ikke kunne forhindre eller modarbejde en sådan flytning.

Arbejds klausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner. En person, som er visiteret til stofmisbrugsbehandling har frit valg mellem offentlige og private institutioner. Krav om brug af praktikanter mv. må ikke begrænse valgfriheden.

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Socialforvaltningens bemærkninger

Det vil alene være muligt at opfordre benyttede institutioner til at opfylde kravene, idet der på dette område er frit valg for borgeren. Eneste krav til behandlingssted er godkendelse i tilbudsportalen.

Der kan måske internt i Københavns Kommune besluttes, at der som første valg af behandlingssted peges på steder, der opfylder kravene - men dette ville alene kunne gøres gældende, hvor behandlingsstederne er sammenlignelige, og må ikke have indflydelse på borgerens behandlingsforløb. Københavns Kommune kunne således i første omgang visitere til egnede behandlingssteder, som opfylder kravene. Umiddelbart vurderes en sådan intern beslutning dog at være på kant med hensynet til borgerens retssikkerhed, idet borgerens behandlingsbehov samt match til sted ikke bør påvirkes af hensyn til ansættelsesvilkår eller praktikanter. En sådan beslutning kan følgelig ikke umiddelbart tilsluttes.

Socialforvaltningen finder af ovenstående grunde samt med henvisning til LETTs vurderinger, at det ikke vil være hensigtsmæssigt ved køb af enkeltpladser i godkendte behandlingstilbud efter § 101 at stille krav om sociale klausuler samt krav til løn og arbejdsforhold.

10. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling i døgntilbud

Køb af enkeltpladser, Serviceloven § 101, jf. § 107, stk. 2, nr. 2

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 3. Længerevarende botilbud til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og nr. 9. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling, ambulant- og dagbehandling.

Socialforvaltningens bemærkninger

Se bemærkningerne under pkt. 9. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling, ambulant- og dagbehandling.

Se videre proces under pkt. 9. Socialfaglig stofmisbrugsbehandling, ambulant- og dagbehandling.

11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge

Tilskudsftale/partnerskabsftale, Serviceloven §§ 4, stk. 2 og 10-11

Beskrivelse af området

Rådgivnings- og aktivitetstilbud til særlige målgrupper af børn og unge, f.eks. i forhold til uddannelse og beskæftigelse, sociale problemer samt fritidsaktiviteter.

LETTs bemærkninger

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Arbejdsklausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner.

Socialforvaltningens bemærkninger

De økonomiske tilskud varierer meget beløbsmæssigt, hvorfor de private organisationers afhængighed af kommunens tilskud er forskellig. Området er derfor generelt ikke egnet til at stille krav om løn- og arbejdsvilkår samt praktikanter. Det kan endvidere være uhensigtsmæssigt, at yde tilskud til et socialt formål, som skal tilgodese borgerens rådgivnings- og behandlingsbehov og samtidig vægte arbejdsmarkedsmæssige krav som betingelse for tilskuddet.

De opgaver og aktiviteter, som de private organisationer løser og tilbyder, har ofte deres styrke/effekt i ikke at være undergivet de samme krav og værdigrundlag, som forvaltningen er og dermed være unikke i forhold til brugerne og sikre en diversitet i bredden af tilbud.

Samtidig bør der være fokus på princippet om samskabelse i forhold til pejlemærkerne for så vidt angår kommunens samarbejde med civilsamfundet, da pålæggelse af byrdefulde vilkår for de private organisationer vil virke hæmmende/ demotiverende for samarbejdet. Øgede sociale krav ift. pri-

vate organisationer/tilbud og de dermed forbundne øgede omkostninger kan muligvis begrænse udbuddet af tilbud/aktiviteter til skade for borgerne.

Praktikanter

Der er indgået én enkelt tilskudsftale med en beskæftigelsesklausul ift. ledige, som har været baseret på frivillighed. Der er ikke specialviden til stede i forhold til hvilke betingelser, der stilles til en arbejdsplads i forhold til beskæftigelse af praktikanter/ledige og i hvilket omfang, de private organisationer kan honorere disse.

Samme hensyn som nedenfor anført for løn- og arbejdsvilkår gør sig tillige gældende i forhold til krav om beskæftigelse af praktikanter og ledige.

Løn og arbejdsvilkår

I modsætning til de selvejende institutioner, som kommunen har indgået driftsoverenskomst med og dermed kan udøve en vis kontrol med, bevarer disse private organisationer deres selvejende karakter. Der er klare krav til døgninstitutioners virke, hvor de selvejende ligestilles med kommunale institutioner.

Dette gør sig ikke gældende ift. aktivitets- og rådgivningstilbud, hvor tilbuddet i højere grad har mulighed for at definere indholdet i tilbuddet og hvor kommunen fokuserer på effektmål i relation til det økonomiske tilskud.

En del af de private organisationer er baseret på frivillig arbejdskraft, hvor løn- og arbejdsvilkår ikke er relevante.

Området vurderes af disse grunde generelt uegnet til at stille krav om sociale klausuler og / eller praktikanter.

12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser

Kontrakt i forhold til det enkelte barn eller den unge, Serviceloven § 66, stk. 1, nr. 5

Beskrivelse af området

I nogle tilfælde anbringes et barn eller en ung på et privat socialpædagogisk opholdssted for at imødekomme barnets eller den unges behandlingsbehov.

LETTS bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge og punkt 13. Hybler, Kontrakt i forhold til den enkelte ung.

Socialforvaltningens bemærkninger

Kommunen anvender fortrinsvist sine egne døgnanbringelsessteder ved behov inden for målgruppen. På det private område er der tale om køb af enkeltpladser efter ad hoc behov som supplement til kommunens egne tilbud. Der vil ofte være tale om kontrakter af en økonomisk værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt byrdefuldt for leverandøren at stille krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige.

I forhold til varetagelse af kommunens sociale ansvar kan pålæggelse af sociale klausuler evt. overvejes i forhold til de få store leverandører, som kommunen anvender.

Kommunen har dog kun tilsynsforpligtelse på området, såfremt kommunen indgår en aftale om køb af samtlige pladser på et privat tilbud. Det kan ikke udelukkes, at en politisk beslutning om gennemførelsen af sociale klausuler i kontrakter af denne individuelle karakter enten vil øge pladsprisen og dermed presse kommunens budgetramme. I de tilfælde, hvor kommunen kun køber én eller få af pladserne på et privat tilbud, vil særlige krav om pålæggelse af sociale klausuler endvidere kunne medføre, at et individuelt tilpasset tilbud til den enkelte borger ikke vil kunne anvises, fordi det private tilbud fravælger samarbejdet med kommunen.

Området vurderes af disse grunde generelt uegnet til at stille krav om sociale klausuler og / eller praktikanter.

13. Hybler, Kontrakt i forhold til den enkelte unge

Serviceoven § 66, -stk. 1, nr.4

Beskrivelse af området

Hyblernes målgruppe er unge mellem 15-18 år, der af forskellige årsager har brug for et trygt alternativ til eget hjem og for støtte i forhold til at kunne fastholdes i uddannelse, job, fritidsaktiviteter, netværk mv.

LETTs bemærkninger

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Det lægges til grund, at der er tale om kontrakter om anbringelse på egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder eller opholdssteder for børn og unge, jf. Serviceovens § 66, nr. 4 og 5. Beskæftigelse af praktikanter/ledige i den sammenhæng vil typisk ikke være relevant.

Arbejdsklausuler

Der henvises til bemærkningerne om brug af sociale klausuler lige ovenfor.

Socialforvaltningens bemærkninger

Se bemærkninger under pkt. 12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser.

14. Kontaktpersoner, Kontrakt i forhold til den enkelte unge

Serviceoven § 52, stk. 3 nr.6

Beskrivelse af området

Som støtte til den unge kan der foranstalles en kontaktperson, som fungerer som mentor for den unge.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge.

Det gælder endvidere, at der er tale om udpegning af en fast kontaktperson for den enkelte unge. Der skal udpeges en person, som den unge med tryghed kan henvende sig til, f.eks. en pædagog, en lærer, en klubmedarbejder, en idrætstræner eller en anden voksen person, som personen har tillid til, jf. vejledning nr. 3 til Serviceoven, pkt. 358.

En formålsfortolkning af bestemmelsen fører til, at der med ordningen er tilsigtet en personlig/relationær ordning, hvor opgaverne varetages af én kvalificeret person.

Beskæftigelse af praktikanter/ledige forekommer derfor at være i strid med lovens motiver.

Socialforvaltningens bemærkninger

Se bemærkninger under pkt. 12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser.

Området vurderes generelt uegnet til at stille krav om sociale klausuler og / eller praktikanter.

15. Familiebehandling

Kontrakt i forhold til den enkelte unge/familie, Serviceoven § 52, stk. 3, nr.3

Beskrivelse af området

Familiebehandlingen er et tilbud til familier med børn i alderen 0-18 år, med henblik på at yde en forebyggende og støttende indsats med fokus på barnets trivsel.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge.

Det bør endvidere overvejes i hvert enkelt tilfælde, om et krav om beskæftigelse af praktikanter og ledige er forenelig med karakteren af den familiebehandling, som der tilbydes.

Socialforvaltningens bemærkninger

Der er tale om køb af meget få familiebehandlingsforløb, da de kommunale familiehuse i stort omfang opfylder behovet

Se bemærkninger under pkt. 12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser.

Området vurderes generelt uegnet til at stille krav om sociale klausuler og / eller praktikanter.

16. Psykologer

Kontrakt i forhold til den enkelte unge, Serviceloven § 52, stk. 3, nr.3

Beskrivelse af området

Der kan være tale om køb af psykologbehandling af den barnet eller den unge og undersøgelse i forbindelse med forældre- og neundersøgelser.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 11. Private organisationer, Forskellige former for aktivitets- og rådgivningstilbud for børn og unge.

Socialforvaltningens bemærkninger

Se bemærkninger under pkt. 12. Private opholdssteder/køb af enkeltpladser.

17. Aflastning i forhold til hjemmeboende børn (fritvalg)

Økonomisk tilskud i forhold til den enkelte familie, Serviceloven § 41

Beskrivelse af området

Med det formål at aflaste forældrene, kan der ydes støtte til aflastning, hvor barnet passes af andre i et nærmere defineret tidsrum.

LETTs bemærkninger

Efter det oplyste bliver forældrene "arbejdsgivere" i forhold til den person, som skal aflaste forældrene.

Det fremgår af vejledning nr. 9047 af 28. januar 2015 om ændring af vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 201, at hvis en af Servicelovens øvrige aflastningsordninger ikke er tilstrækkeligt i det konkrete tilfælde, kan der efter Servicelovens § 41 ydes hjælp til dækning af nødvendige merudgifter til ansættelse af en hjælper til aflastning. Der ydes kun hjælp til dækning af merudgifter efter Servicelovens § 41 til aflastning i eget hjem.

Det anføres, at når der ydes hjælp til dækning af merudgifter i forbindelse med privat antaget hjælp, bør kommunen rådgive forældrene om det ansvar, der følger med at være arbejdsgiver.

Forældre bør ligeledes gøres opmærksom på, at der normalt ikke kan antages personer, som er under 18 år.

Efter vejledningen har kommunen dermed en rådgivningsfunktion i forhold til forældrene, mens det ikke er forudsat, at kommunen skal foretage godkendelse af hjælperen. Et krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige forekommer dermed ud fra en formålsfortolkning at være i strid med lovens motiver, herunder den nævnte vejledning.

Socialforvaltningens bemærkninger

Tilskuddet er baseret på en privatretlig aftale. Kommunen kan bevillige økonomisk tilskud til forældrene, som selv bliver "arbejdsgivere" i forhold til den person, som skal aflaste forældrene i forhold til bestemmelser om økonomisk tilskud til dækning af merudgifter. Kommunen er således ikke arbejdsgiver.

Da der er tale om tilskud til en familie, vurderes området generelt uegnet til at stille krav om sociale klausuler og / eller praktikanter.

18. Socialpædagogisk bistand ved ekstern leverandør

Kontrakt i forhold til den enkelte borger, Serviceloven § 85

Beskrivelse af området

Socialpædagogisk bistand til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

LETTs bemærkninger

Generelle bemærkninger om sociale tilbud

Der henvises til de generelle bemærkninger under pkt. nr. 2. Korterevarende botilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Sociale klausuler (praktikanter mv.)

Lovgivningen begrænser ikke muligheden for at gøre brug af praktikanter mv. Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om beskæftigelse af praktikanter/ledige, hvis kommunen stiller tilsvarende krav til kommunens egne institutioner.

Arbejdsklausuler

Kommunen kan stille saglige og konkrete krav om aflønning mv., såfremt kommunen opstiller tilsvarende krav for kommunens egne institutioner.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der vurderes ikke som udgangspunkt at være rum for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt byrdefuldt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi.

Løn- og arbejdsvilkår

Der vurderes ikke efter lovgivningen at være rum til at stille krav til løn- og arbejdsvilkår, da det vil medføre betydelige merudgifter. Samtidig bemærkes, at Borgercenter Handicap ikke har oplevet sager, hvor der er problemer med at eksterne leverandører af § 85- indsats ikke har overholdt almindelig løn- og arbejdsvilkår.

19. Beskyttet beskæftigelse

Egne tilbud, driftsoverenskomst, samarbejdsaftale, køb af enkeltplads. Serviceloven § 103

Beskrivelse af området

Kommunen skal tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under folkepensionsalderen med begrænsninger i arbejdsevnen, og som ikke er i stand til at opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 18. Socialpædagogisk bistand ved ekstern leverandør.

Socialforvaltningens bemærkninger

Særligt for handicapområdet

Egne tilbud/tilbud med driftsoverenskomst

Der er ikke i de indgåede driftsoverenskomster stillet krav om, at institutionerne skal aftage praktikanter. De tilbud, der er indgået driftsoverenskomst med, har for de flestes vedkommende en størrelse, så det er relevant, at de modtager praktikanter, hvilket de også gerne vil og gør i det omfang det er muligt og relevant.

Praktikanter bliver fordelt efter en fordelingsnøgle, som er fremkommet på baggrund af både det kommunale og selvejende tilbuds økonomi, årsværk, og antal borgere. Det gælder både praktikanter fra pædagog-uddannelsen, SOSU-assistent-uddannelsen og elever fra PAU.

Der kan indskrives et krav om beskæftigelse af praktikanter i overenskomster/samarbejdsaftaler ved næste revision. Det vurderes dog ikke at ændre gældende praksis, hvor der allerede bliver aftaget praktikanter.

Der er i driftsoverenskomsten med de selvejende institutioner generelt stillet krav om, at løn- og andre ansættelsesvilkår for institutionens personale fastsættes i henhold til de bestemmelser, som

er fastlagt af KL eller efter forhandling med de organisationer, der har forhandlingsretten for institutionens personale.

Eksterne leverandører

Det kan være nødvendigt at købe pladser ved eksterne leverandører for at dække borgerens behov. Københavns Kommune køber ikke nødvendigvis alle pladserne hos en ekstern leverandør. Et krav om praktikanter kan medføre, at leverandøren enten ikke ønsker at indgå aftale med om den pågældende borger eller kræver, at Københavns Kommune afholder de evt. udgifter hertil.

Der vurderes ikke som udgangspunkt at være rum i praksis for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi.

Særligt for udsatte/psykiatriområdet

Der er ofte tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Der kan desuden være tale om tilbud med relativt få pladser. Det er uvist om disse tilbud overhovedet kan godkendes som praktikantsteder.

Fælles for Socialforvaltningen

Såfremt der fremadrettet i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Dette forudsætter dog, at institutionen kan godkendes til at have praktikanter.

Indførelse af et sådant krav på forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Løn- og arbejdsvilkår

Det vurderes, at der er rum for at stille krav til løn- og arbejdsvilkår i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftale for det fastansatte personale. Såfremt der fremadrettet skal stilles krav hertil, skal dette besluttes i Socialudvalget, som har beslutningskompetencen på området. Indførelse af et sådant krav må forventes at medføre øgede udgifter for Københavns Kommune.

Som nævnt kan der være tale om private organisationer, som af ideologiske grunde i større eller mindre grad benytter sig af frivillig arbejdskraft. Disse er ikke omfattet af overenskomst om løn og arbejdsvilkår.

Ved krav om praktikanter og/eller løn- og arbejdsvilkår opstår spørgsmål om kontrol af overholdelsen af disse krav. Dette vil medføre ekstra administrativt arbejde i Københavns kommune.

Det kan dog ikke udelukkes, at en politisk beslutning om at der skal stilles flere krav i forbindelse med kontrakter af denne type evt. kan medføre øgede omkostninger. Det skal dog samtidig bemærkes, at Socialforvaltningen ikke har oplevet sager, hvor der er problemer med at eksterne leverandører af § 104 ikke har overholdt alm. løn- og arbejdsvilkår

Der er ikke indgået driftsaftale eller samarbejdsaftale med selvejende leverandører af § 103-tilbud om brug af alle eller flere pladser. Der er tale om køb af enkeltpladser efter behov.

20. Særlige dagtilbud

Kontrakt i forhold til den enkelte borger, Serviceloven § 32

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om hjælp til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte. Hjælpen kan tilrettelægges i særlige dagtilbud, i særlige klubtilbud, eller i forbindelse med andre tilbud efter Serviceloven eller efter Dagtilbudsloven. Hjælpen kan også udføres helt eller delvis af forældrene i hjemmet.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 18. Socialpædagogisk bistand ved ekstern leverandør.

I det omfang forældre efter § 32, stk. 6-8 selv giver hjælpen til deres barn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte, forekommer beskæftigelse af praktikanter/ledige ud fra en formålsfortolkning af bestemmelsen at være i strid med lovens motiver, herunder vejledning nr. 9007 af 01. 07.2014.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter

Der vurderes ikke som udgangspunkt i praksis at være rum for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi.

Løn- og arbejdsvilkår

Der vurderes ikke i praksis at være rum for, at der stilles krav til løn- og arbejdsvilkår, da der er tale om køb af enkeltpladser. Det skal dog samtidig bemærkes, at Borgercenter Handicap ikke har oplevet sager, hvor der er problemer med at eksterne leverandører af § 32- indsats ikke har overholdt almindelige løn- og arbejdsvilkår.

21. Særlige klubtilbud

Kontrakt i forhold til den enkelte borger, Serviceloven § 36

Beskrivelse af området

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige klubtilbud til større børn og unge, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem deltagelse i et af de tilbud, der er nævnt i §§ 65 og 66 i Dagtilbudsloven.

LETTs bemærkninger

Der henvises til bemærkningerne under pkt. nr. 18. Socialpædagogisk bistand ved ekstern leverandør.

Socialforvaltningens bemærkninger

Praktikanter:

Der vurderes ikke som udgangspunkt at være rum for at stille krav om beskæftigelse af praktikanter, da der ofte er tale om kontrakter af en værdi, hvor det vil være uforholdsmæssigt at stille krav om beskæftigelse af en praktikant i forhold til kontraktens værdi.

Løn- og arbejdsvilkår

Der vurderes ikke i praksis at være rum for, at der stilles krav til løn- og arbejdsvilkår, da der er tale om køb af enkeltpladser. Det skal dog samtidig bemærkes, at Borgercenter Handicap ikke har oplevet sager, hvor der er problemer med at eksterne leverandører af § 32- indsats ikke har overholdt almindelige løn- og arbejdsvilkår.

Teknik- og Miljøforvaltningen

Opsummering

Det vurderes, at der ikke er mulighed for at stille krav om praktikanter eller løn- og arbejdsvilkår i relation til området, idet loven definerer de betingelser, som en kommune kan stille som krav for at yde støtten.

1. Bygningsfornyelse

Tilskud, Byfornyelsesloven §§ 11 og 25

Beskrivelse af området

Byfornyelse er en offentligt støttet indsats, hvis adgang hjemles efter Byfornyelsesloven. Formålet med bygningsfornyelsen er at skabe velfungerende boliger og boligområder. Bygningsfornyelse vedrører primært istandsættelse og nedrivning af boliger. Eksempler på bygningsfornyelse kan være tidssvarende opvarmning, toiletter og bad.

LETTs bemærkninger

Det følger af Byfornyelseslovens § 11, stk. 1 (private udlejningsboliger), § 25, stk. 1 (ejerboliger og andelsboliger) og § 50 g, stk. 4 (indfasningsstøtte til aftalt grøn byfornyelse), hvilke betingelser for støtte samt krav om gennemførelse af bestemte arbejder kommunalbestyrelsen kan stille.

Hvor denne støtte ikke hviler på kommunal finansiering, men hvor der tillige ydes støtte på statens vegne, og hvor der således ydes tilsagn vedrørende midler fra staten eller andre tredjemænd til bygningsfornyelse, kan kommunen ikke betinge tilsagn om støtte af sociale klausuler eller klausuler om løn- og arbejdsvilkår, hvor der ikke er særskilt hjemmel hertil.

Byfornyelsesloven indeholder ingen hjemmel til anvendelse af sociale klausuler eller klausuler om løn- og arbejdsvilkår som vilkår for støtte. Det fremgår af forarbejderne til § 11 i Byggeloven af 2003, at bestemmelsen angår følgende: *"Der tænkes her på valg af materialer, arkitektoniske krav til især udvendige bygningsdele samt anvendelse af særlige renoveringsmetoder o.lign. Hensigten er at kommunalbestyrelsen skal kunne sikre, at bygningens bevaringsværdi opretholdes eller øges i forbindelse med istandsættelsen."*

Da bestemmelserne i § 25, stk. 1, og § 50 g, stk. 4, har samme ordlyd som § 11, stk. 1, må disse antages at skulle fortolkes ens. Disse bestemmelser angår således ikke brugen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår og hjemler ikke brugen heraf.

Byfornyelsesloven indeholder derfor ikke den påkrævede hjemmel til anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår som betingelse for at modtage kommunalt tilskud til byfornyelsesprojekter. LETT er således enig i Teknik- og Miljøforvaltningens bemærkninger angående dette.

Det skal bemærkes, at Ministeriet for by, bolig og landdistrikter i notat nr. 574797 af 10. marts 2015 er fremkommet med en anden vurdering af anvendelsen af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår i forbindelse med tilskud til byfornyelsesprojekter: *"Det er frivilligt for kommunen, om den ved tildeling af et tilskud til en bygningsejer [i byfornyelsesprojekter] vil anvende sociale klausuler. Det bemærkes, at anvendelse af sociale klausuler ikke nødvendigvis vil være hensigtsmæssigt inden for de mindre anlægsprojekter. Beslutter kommunen sig for, at det kan være relevant at stille vilkår om sociale klausuler, vil det vilkår kunne udformes i overensstemmelse med det "følg eller forklar"-princip, som i dag gælder for kommunens egne byggearbejder, jf. bemærkningerne herom ovenfor."* (s. 4), samt på side 5: *"For så vidt angår arbejdsklausuler kan en kommune i henhold til byfornyelsesloven stille krav om anvendelse af sådanne klausuler i forbindelse med ydelse af byfornyelsesstøtte til en privat bygningsejer, i det omfang vilkårene er saglige og relevante, jf. lovens §§ 11 og 25. Det er frivilligt for kommunen."*

Kommunen kan altså efter ministeriets opfattelse betinge tilskud til en bygningsejer i byfornyelsesprojekter af anvendelse af sociale klausuler og klausuler om løn- og arbejdsvilkår. En endelig fastlæggelse af brugen af klausuler på dette område kan ikke fastslås.

Teknik- og Miljøforvaltningens bemærkninger

I disse sager er Københavns Kommune ikke bygherre. Det fremgår dog af lovbestemmelserne, at kommunalbestyrelsen kan stille arkitektoniske, miljømæssige og udførelsesmæssige betingelser for støtten samt krav om gennemførelse af bestemte arbejder.

Af bemærkningerne til loven fremgår det, at der her tænkes på:

”Der tænkes her på valg af materialer, arkitektoniske krav til især udvendige bygningsdele samt anvendelse af særlige renoveringsmetoder o.lign. hensigten er at kommunalbestyrelsen skal kunne sikre, at bygningens bevaringsværdi opretholdes eller øges i forbindelse med istandsættelsen. Generelt gælder, at en bygningsoprindelige karakter og udseende bør bevares i forbindelse med istandsættelsen.”

Det er forvaltningens vurdering, at der ikke er mulighed for at stille krav om praktikanter eller løn- og arbejdsvilkår i relation til området, idet loven definerer de betingelser, som en kommune kan stille som krav for at yde støtten.

Det er forvaltningens vurdering, at kommunen må rette henvendelse til ressortministeriet (MBBL) for at få ændret loven, førend der er hjemmel til at stille krav. Samtidig skal der træffes beslutning om, hvordan tilsyn og sanktionsmuligheder skal forvaltes og af hvem.